

Αδ. Κορκή

Αε

WR

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὐρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΩΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ,

Εἰς ἀντίρρησην κατὰ τῆς ψευδωνύμως ἐν ὀνόματι
τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδο-
θείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει

ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΡΩΜῃ

Ἐν ἔτει Α΄, τῆς Ἐλευθερίας (αΨΗΓ΄.)

Μετατύπωσις ἀπαράλλακτος

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1852.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΚΑΔΩΦ

2221

222

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Εἰς τὴν Ῥώμην εὐρισκόμενος μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς μου, ἀφ' οὗ ἡ Ῥώμη παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἡλευθερώθη ἀπὸ τῶν Μακαριωτάτων αὐτῆς Πάπων τὴν τυραννίαν, ἔλαβον ἀπὸ φίλου τινὰ, τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικον, τὸ βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον « Πατρικὴ Διδασκαλία, συντεθεισα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ κτλ ». Μόλις ἀναγνόντες τὸ ἥμισυ, ἐπληροσθημεν ὅλοι συμφώνως, ὅτι ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία εἶναι ψευδεπίγραφος· ἐπειδὴ ἐν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τῶν ὀσφύων αὐτῆς ἔβησεν γνήσιον τοῦ Ἱερουσαλήμ κείμενον· ἢ ὅτι ἔχασε παντελῶς ἡ Μακαριότης τοῦ τῆς φρένας, ἢ ὅτι μετεσχηματίσθη ἐκ ποιμένου εἰς λύκον, διὰ τὴν σπαράξην τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὑπερασπίζει καὶ δικαιολογεῖ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου· θρηνεῖ τὴν κατάργησιν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, ἀγκυλὰ ῥητῶς νὰ τὸ φανερώσῃ δὲν τολμᾷ· καὶ τοὺς Γραικοὺς, νὰ ὑποτάσσονται ἀλόγως εἰς τοὺς τυράννους, σπουδάζει νὰ πείσῃ μὲ μαρτυρίας τῆς θείας Γραφῆς, τῆς ὁποίας ἢ παρεξηγεῖ, ἢ κολοδοᾷ φέρει εἰς τὸ μέσον, κατὰ τὴν συνθήειαν ὅλω,

τῶν αἰρετικῶν. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἡ Πατρικὴ αὕτη δι-
δακχλία γέμει ἀπὸ τοσαύτας βλασφημίας, ἐναντίας εἰς
τὸν ὀρθὸν λόγον, εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ εἰς
αὐτὴν τὴν περὶ ἐλευθερίας δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκ-
κλησίας, ὥστε εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν
ἐγκέφαλον ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ συναγοῦ Πατριάρχου.

Οὐδεμίαν βέβαιον βλάβην οἱ Γραικοὶ φοβοῦνται τὴν σή-
μερον ἀπὸ τοιοῦτον μωροῦ σύγγραμματος. Ἄλλ' εἶναι φό-
βος, μήπως οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀναγνόντες αὐτὸ κατὰ τύχην,
συμπράξωσιν, ὅτι τοιαῦτα εἶναι ὅλων τῶν Γραικῶν τὰ
φρονήματα ὅτι εἴμεθα ὄχι μόνον δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ φί-
λοι τῆς δουλείας, ὄχι μόνον δέσποται, ἀλλ' ὅτι καὶ καυ-
χόμεθα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ ἐν ματαίῳ ζουσαν ἡμᾶς χεῖρα

τοῦ τυράννου μετ' ἀνδραποδῶδες σέβας ἀσπαζόμεθα.
Ἀντὶ τῆς κοίτης εἶναι νὰ κηρύξωμεν εἰς ὅλην τὴν Οἰ-
κουμένην (ἀντιλέγοντες εἰς τὸ μωρὸν τοῦτο σύγγραμμα)
ὅτι τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος εἶναι ριζωμένον εἰς τὰς
ἡμετέρας καρδίας· ὅτι τοῦ νὰ μὴ ἐλευθερωθῶμεν μέχρι
τῆς σήμερον ἀπὸ τὸν ζυγόν, αἴτιον εἶναι ὄχι ἡ ἡμετέρα
ἀναιδρεία, ἀλλ' ἡ ζηλοτυπία πολλῶν Ἡγεμόνων τῆς Εὐ-
ρώπης, οἱ ὅποιοι κολακεύοντες ἀναισχύντως τὸν ἡμέτερον
τύραννον βραδύνουσι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ
βασκνιζόμενος ἀπὸ ὀδυνηρῶν καὶ θανάσιμον νόσον, ἡ
ὁποία καὶν ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ

τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλόγγως εἰς τὸν τῦρνον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικούς, οἱ ὅποιοι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἐζήτουν ἠσύχως τὰ ἀρμόδια μέσα τοῦ νὰ φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὥραν δέσμοι ἐμπροσθεν τοῦ τυράννου οἱ γενναῖοι οὔτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην τὴν ὥραν καταβαίνει εἰς τὰς ἱερὰς κεφαλὰς των ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου, ἐκχέσται τὸ γενναῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας των, καὶ ἵπταται ἡ μακαρία ψυχὴ των, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μετ' ὅλων των ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντων καὶ ἀφροδύμων ψυχῶν.

Ἀλλὰ τοῦ ἀθῶου αἵματος ἡ ἐκχύσις αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Γραικούς, θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς παρακαλεῖ τοὺς ἐν Τεργεστήρ πραγματουμένους Γραικούς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν τὴν πόλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ μετοικισθῶσιν εἰς τὴν νεωστὶ ἐλευθερωθείσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς κίνενα φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

Δέξαι λοιπὸν εὐμενῶς, ὦ φίλη μου πατρίς, Δέξασθε φίλοι μου ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοὶ, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἡρώων, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν, κατὰ πάντα διάφορον ἀπὸ τὴν ψευδεπίγραφον

Πατρικὴν Διδασκαλίαν. Μήτε πῦρ, μήτε σίδηρος ψυ-
 χράνη ποτέ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας τὴν διάπυρον τῆς
 ἐλευθερίας ἀγάπην, τὸ ἄσπονδον κατὰ τῆς τυραννίας
 μίσος. Ἐχετε πάντοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ
 πάνδεινα κακὰ, ὅσα καθ' ἐκάστην ὑποφέρετε ἀπὸ τοῦ ἀγρίου
 ἔθνος τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅσα ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι
 πρόγονοι, παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Πέρσων·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε
 Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ

Παῖδας, γυναῖκας, νεῶν τε πατρῶων ἔδη,
 Θήκας τε προγόνων νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγῶν.

(Λίσχουλ. Πέρσ. σ. 402.)

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἅπαντας καινῶς τοὺς Γραικοὺς.
 Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ὅσοι προΐστασθε τῶν Γραικῶν, εἴτε Λαῖ-
 καὶ συννηθήμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἀρχόντων (1), εἴτε

(1) Γελῶ καὶ μὴ θέλω, ὅσακις συλλογισθῶ, ὅτι τοὺς νῦν
 ὀνομαζομένους καὶ νομιζομένους Ἀρχοντας τῶν Γραικῶν
 προσφυστάτα ἤθελέ τις συγκρίνει μὲ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα
 τετράποδα ἀρχοντόπουλα, ὅσα βλέπομεν εἰς τὰς αὐλὰς
 τῶν μακελλείων τρέφομενα. Λακτίζονται, δάκνονται,
 τρώγονται συναλλήλως, ἕως νὰ φθάσῃ ἐκάστου ἡ φοβερὰ
 τῆς σφαγῆς ὥρα· καὶ τότε ὁ Σουλτάν χασάπης παραδί-
 δει ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας
 τὸν ὑψηλότατον ἈΡΧΟΝΤΙΑ, διὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ
 μὲ τὴν ἀκαταμάχητον ἀπόδειξιν τῆς μαχαίρας, ὅτι δὲν
 ἦτον πλὴν οὐτιδανὸν καὶ κτηνώδες ἀνδράποδον.

τοῦ Κλήρου ὀνομαζόμενοι Παναγιώτατοι, Μακαριώτατοι, Πανισρώτατοι, Πανοσιώτατοι κτλ. λέγω, ὅτι ἡ εὐλάβεια ἢ ὁ ζῆλος τῶν πιστῶν, δὲν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὰς τοιαύτας ὑπεροχικὰς ἐπωνυμίας, πλὴν διὰ τὰ τοὺς ποιμαίνετε, ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἰκυσίως καὶ ὄχι ἀναγκαστῶς (1), διὰ τὰ δίδετε εἰς αὐτοὺς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα (2), διὰ τὰ γίνεσθε εἰς τοὺς πάντας ἄλλας καὶ φῶς (3). φῶς, διὰ τὰ διασκεδάζετε τὸ καλύπτον αὐτοὺς τῆς ἀμαθίας καὶ δεισιδαιμονίας σκότος· ἄλλας, διὰ τὰ τοὺς φυλάττετε ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν βρωμερὰν σῆψιν τῆς Τουρκικῆς παρανομίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- (1) Πέτρ. Α'. ε'. 2.
- (2) Κολοσσ. δ'. 1.
- (3) Ματθ. ε'. 13, 14.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ,

Συντεθείσα παρά τοῦ Μικκριωτάτου Πατριάρχου
τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ

ΚΥΡ ΑΝΘΙΜΟΥ,

Εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Τοῖς Ἐντευξομένοις

ΑΝΘΙΜΟΣ Ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας
Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης

ΤΡΙΑ αἴτια μὲ πρκεκίνησαν, ὁμολογίστοί μου ἀδελφοί,
καὶ τέκνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν τυπώσω
τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀναγινω-
σκόντων ἀδελφῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον, ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου μας ὁποῦ προστάζει,
ὁ καθείς ὁποῦ ἔλαβε χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ τὸ με-
ταχειρίζεται εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν του, διὰ τὴν
μὴν καταδικασθῆ ὡς ὁ πονηρὸς δούλος ἐκεῖνος ὁ κρύψας
τὸ τάλαντον.

Δεύτερον, ἐπειδὴ εὑρέθη κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν καὶ
ἔλεος ὑπηρέτης καὶ προστάτης ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου Ἀπο-
στολικοῦ καὶ Πατριάρχου θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων,
ὁποῦ βοηθεῖται καὶ ἐλεεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς
τῆς Οἰκουμένης εἰς τὰς σωματικὰς καὶ ἀνγκυαίας χρείας

του, δὲν μοι τὸ ἐσυγχώρησεν ἢ συνείδησις νὰ σιωπήσω, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς πάντας ἀδελφούς ὁμοπίστους μου χριστιανούς πνευματικῶς, καθὼς ἐκείνοι μετὰ προθυμίας βοηθοῦσι σωματικῶς ὡστὴν ὁποῦ ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐκηρύχθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, « ἐκ Σιών ἐξέλκεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. »

Τρίτον, ἐπειδὴ ἔφρασα εἰς τέτοιον γῆρας, ὅπου πλέον εἰς κάθε στιγμὴν προσμένω τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἀφήσω ὡς μίαν ἐντολὴν καὶ παραγγελίαν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους λαοὺς, παραμβάνω νὰ διακηρύξω εἰς τὰς καρδίας πάντων μὲ συντημίαν, τοὺς ὀρθοὺς στοχασμοὺς τῆς πίστεώς μας, καὶ τὴν ἀπάτην καὶ πλάνην τοῦ διαβόλου ὅπου καθ' ἑκάστην γενεάν καὶ γενεάν ἀδικαίεπτως ἀγωνίζεται νὰ πλανᾷ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ νὰ τοὺς κρημνίσῃ ἀπὸ τὴν ὀρθότητα τῶν δογματῶν, καὶ νὰ τοὺς ὑποσκελίξῃ μὲ ἀπάτας καὶ πλάνας· καθὼς καὶ εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δοκιμάζει ὁ πονηρὸς μὲ νεοφανεῖς τρόπους πολιτείας καὶ διοικήσεως τάχα αἰρετωτέρας καὶ ὠφελιμωτέρας, ἢ ὅποια ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἀληθῆ κείμενα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν, ἢ ὅποια εἶναι περιορισμένη καὶ νενομοθετημένη μὲ ἐντολὰς καὶ νόμους τόσοι πολιτικούς, ὅσοι καὶ πνευματικούς, ὅπου ποδηγετοῦσι τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ ἀπερνῶσι τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς μὲ ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ἐλπίδα ὄχι ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τοῦτο προτρέπομεν τοὺς πάντας, εὐχόμενοι πατρικῶς, νὰ ὑποδεχθῆτε μὲ ζῆλον τὰς ὀλίγας ταύτας νοσησίας, καὶ νὰ ἀποσκυβαλίζετε κάθε ἕναν·

τίον φανερώς καὶ ἀφανῶς, ὁποῦ ἀπαντᾶτε εἰς τὴν θεω-
ρίαν τῶν κριμάτων τοῦ θεοῦ, διὰ νὰ μὴν ὑποσκελισθῆτε,
καὶ παραπέσητε εἰς βάραθρον κακίας καὶ ἀπωλείας, καὶ
ὑπερηθῆτε ἐκείνης τῆς ἀγήρω μακαριότητος· ἧς γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν,
κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν. « Βλέπετέ οὖν, ἀδελ-
φοί, μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐν ταῖς ἐσχά-
ταις ἡμέραις, μὴ γινώσκοντες μήτε ἅ λέγουσι, μήτε περὶ
τίνων διαβεβαιοῦνται, εἰς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων,
καὶ προσέχετε. »

ΠΕΡΙ ΚΡΙΜΑΤΩΝ ΘΕΟΥ

Πρὸς τοὺς Πιστοὺς καὶ Ἐκλεκτοὺς.

Ἄπὸ τὰ λογικὰ καὶ αὐτεξούσια κτίσματα τοῦ Θεοῦ,
ὁ διάβολος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφάνησαν ἀποστάται πρὸς τὸν
Θεόν· δι' ὃ καὶ κατεδικάσθησαν κατὰ τὴν ἀκατάληπτον
καὶ ἀείκαστον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην. Καὶ ὁ μὲν διά-
βολος κατεδικάσθη αἰωνίως εἰς τὰ ὑποχθόνια· διότι
ἤμαρτε μὲ ἔπαρσιν καὶ ἀψηφισίαν εἰς τὴν θεϊάνμεγαλειό-
τητα, καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του ὑπεράνω τῶν
τῶν οὐρανῶν, καὶ φαντασθεῖς ὑψηλὰ κατεδικάσθη εἰς τὰ
ὑποχθόνια. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν κατεδικάσθη αἰωνίως,
ὡσάν ὁποῦ ἀπατήθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν διάβολον εἰς τὸ νὰ
φαντασθῇ ἰσοθεΐαν· ἀλλὰ ἐξώσθη τῆς μακαρίας ζωῆς τοῦ
Παραδείσου πρὸς καιρὸν, διορισθεῖς εἰς τὴν παρούσαν
ζωὴν νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον του μὲ ἰδρώτας, καὶ νὰ ἀπην-
τᾷ ἀκάνθας καὶ τρίβλους, θλίψεις, δυστυχίας, τυραν-
νίας, βάσανα, δάκρυα, ἀσθενείας, διωγμοὺς, συκοφαν-
τίας, καὶ ὅσα τοιαῦτα πικρὰ καὶ λυπηρὰ, προσω-

ρινά ὁμῶς ταῦτα πάντα· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ εὐσπλαγγνία ἀπεφάσισε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποθνήσκῃ, καὶ διαλυόμενος εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν, νὰ ἠμπορέσῃ μὲ καιρὸν νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν τὸν παράδεισον, καὶ ἀφ' οὗ γυμνασθῇ καλῶς εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ δοκιμασθῇ μὲ τοὺς πειρασμοὺς ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ, νὰ καταξιωθῇ πάλιν τῆς μακαρίας ἐκείνης ζωῆς, καὶ νὰ ἐντρυφᾷ αἰωνίως τὴν δόξαν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αἰώνιον. Διὰ τοῦτο ὅσοι εἶχον εἰς τὰς ψυχὰς των ῥιζωμένην αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν, καὶ ἐγνώριζον τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐξορίας ταύτης ἀπὸ τῶν παράδεισον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἐδόξαζαν τὸν Θεόν· καὶ μὲ ὅλον ὄπου ἔσαν ἐξοριστοὶ μὲ πικρίας καὶ βία, εὐχαριστοῦντο, καὶ ἐπρεχον διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐλπίζοντες νὰ ἀποκατασταθῶν εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ μακαρίαν ζωὴν τοῦ παραδείσου.

Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ πεσὼν αὐτὸς ἐωσφόρος διάβολος ἐφθόνησε τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς τοσαύτην καὶ τοιαύτην φιλανθρωπίαν, ὡς φύσει μετὰ τὴν πτώσιν του πανηρὸς, ἀπεκαταστάθη μισάνθρωπος, καὶ δὲν ἔλειψε πάλιν ἀπὸ τοῦ νὰ παρακινῇ ἀδιαλείπτως τὸν ἄνθρωπον πότε εἰς μίαν πλάνην, πότε εἰς ἄλλην ἀτοπίαν. Διὰ τοῦτο οὖν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς κατὰ καιροὺς προφῆτας θεοπνεύστους καὶ δικαίους, διὰ νὰ ὀδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διδάσκουν καὶ νὰ τοὺς παρηγοροῦν νὰ ὑπομένωσι μετ' εὐχαριστίας τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ νὰ ἀξιωθῶν ἐκείνης τῆς μελλούσης τὰς ἀνεδιηγήτους χαρὰς. Ὁ δὲ

φιλόανθρωπος αὐτὸς πλάστης, βλέπων τυραννούμενον τοιοῦ-
της λογῆς ὑπὸ τοῦ διαβόλου τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ
τὰ ταχύνῃ, καὶ τὰ εὐκολύνῃ τὴν σωτηρίαν των, εὐδόκησε
τὰ στείλῃ τὸν μονογενῆ του υἱόν· ὁ ὁποῖος καὶ κλίνας
οὐρανοὺς κατῆλθεν ἐπὶ γῆς, ἀνέπλασε τὴν ἀνθρωπότητα,
ἀναγεννήσας δι' ὕδατος καὶ πνεύματος αὐτὴν, καὶ δούς
ἑαυτὸν τύπον καὶ ὑπογραμμὸν πᾶσι πρὸς σωτηρίαν,
ἀνέβη ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη ὀλοτελῶς, ἐκτελέσας τὸ ὑπὲρ λό-
γον τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας μυστήριον.

Ποῖος, ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ, νὰ μὴν θαναμάσῃ τὴν τοιαύ-
την περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάθεσιν; ποῖος νὰ μὴν
λάβῃ παράδειγμα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν αὐτὸν τὸν ἴδιον
Θεόν, βλέπωντός τον πεινῶντα καὶ διψῶντα, ἐν θλίψει,
ἐν στενοχωρίᾳ, ἐν διωγμοῖς; Αὐτὴ βέβαια εἶναι εἰς τὸν
παρόντα βίον ἢ ζωὴ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, ἂν θέλῃ νὰ
ἀξιωθῇ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

Ἄλλ' ὁ διάβολος, ὅπου περιέρχεται πάντοτε ὡς κέων
ῥοιόμενος, αὐτὸς ὅπου εἰς ἀρχῆς ἐπλάνησε τοὺς πρωτο-
πλάστους, καὶ δὲν ἀπολείπει πάντοτε ἀπὸ τοῦ νὰ σπεῖρῃ
ζιζάνια, ἐπεχειρίσθη νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ πόλιν τῆς θείας
ἀγάπης, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ φέρῃ δυσκολίαν καὶ
ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν των.

Καὶ δὴ οὖν κατ' ἀρχὰς ἤγειρε τοὺς διώκτας νὰ παι-
δεύουν μὲ διάφορα κολαστήρια τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς
χριστιανούς, μὲ διωγμούς, μὲ θανάτους πικροὺς, μὲ δη-
μεύσεις τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν καὶ μὲ ἐξορίας. Ἄλλὰ
ταῦτα πάντα ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ
αὐτῶν κατέστησε πρόξενον μεγάλης σωτηρίας, ἐνε-
δυναμώσας τοὺς χριστιανούς νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ ταῦτα,

καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν ἔμπροσθεν τῶν διωκτῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς των, καταισχύοντες αὐτούς τε καὶ τὸν πονηρὸν διάβολον ὁποῦ τοὺς ἐκινούσε· καὶ κἀνένα τῆ ἀληθείᾳ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, πλοῦτον, δόξαν, τιμὰς, κτήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἰδίαν ζωὴν δὲν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τὴν εἰς χριστὸν πίσιν των.

Δεύτερον, ἐπειδὴ ἔγνω ὁ πονηρὸς, ὅτι ἐκ τῶν βασανιστηρίων καὶ κολαστηρίων ὄχι μόνον δὲν ἐκέρδησε τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἀπέδειξε μυριάδας πολλὰς πιστῶν, μετεχειρίσθη ἄλλον τρόπον πονηρίας. Ἐνεσπειρε ζιζάνια αἱρέσεων μὲ τρόπον ὑπουλον, καὶ ὑποκεκρυμμένον διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς πιστοὺς χριστιανούς νὰ ἀθετήσωσι τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φαίνωνται μὲν πιστοὶ εἰς Χριστὸν, νὰ γένωσι δὲ ἐδικοί του ἀκόλουθοι, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν. Καὶ εἶναι αἱ διόφοροι αἱρέσεις ὁποῦ κατὰ καιρὸν ἐφάνησαν, ποτὲ μὲν εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ, ποτὲ δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς οἱ Μακεδονικοὶ, ποτὲ εἰς τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς οἱ Νεστοριανοὶ, Μονοφυσίται, Μονοθελῆται, Εἰκονομάχοι, καὶ ἄλλοι ἀνυπόκριτοι· διὰ τὰς ὁποίας αὐτὰς αἱρέσεις οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τοπικαὶ διάφοροι ἐγένοντο, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτάς ἀποδοκιμάσαντες τὰ φρονήματα τὰ θολερὰ, καὶ ἐσαφίνισαν εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ ἐναντία τῷ Θεῷ φρονήματα τῶν αἱρετικῶν, ἐστήριξαν τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ἀμώμπτὸν πίστιν, κατήσχυαν τὸν πονηρὸν διάβολον, καὶ τὰ δοχεῖα αὐτοῦ τοὺς αἱρετικούς, καὶ δὲν ἄφηκαν οἱ θεῖοι πατέρες τοὺς ἀξίους νὰ ἐξωκίλουν, εἰ μὴ μόνον ἄσαι ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐφάνησαν ἄξιοι ἀπωλείας.

Γρίτον, ἀνήγειρε πρὸς ὄλεθρον τῶν εὐσεβῶν ὁ διόβολος ἐκ τῆς Δύσεως μίαν ἄλλην νειωτέραν αἴρεσιν, τὴν Λατινικὴν λέγω αἴρεσιν, διαφορετικὴν μὲν τὸ ὄνομα, παρομοίαν δὲ μὲ τὰς προλαβούσας, καὶ φέρουσαν εἰς ἀπώλειαν· καὶ μὲ αὐτὴν ἐπλόνησεν ὅλην τὴν Δύσιν· ἡ ὁποία αἵρεσις ἐγέννησεν ἔπειτα κλάδους καὶ διαφόρους αἱρέσεις, Λουθήρους, Καλθίνους, Λουθηροκαλθίνους, Εὐαγγελιστὰς καὶ ἄλλους ἀναριθμητούς· ἡ ὁποία ἀφ' ἐαυτῆς ἐγέννησε τὸν ἀφανισμόν της, διὰ νὰ φανῆ ὅτι ἦτον σαθρὰ καὶ ἄστατος, ὡς ἀπὸ ἀδόκιμὸν νοῦν γεγεννημένη.

Ἐδῶ ὅμως πάλιν, ἀγαπητοὶ χριστιανοὶ, πρέπει νὰ ἰδῶμεν καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἴδετε λαμπρότατα τί οἰκονόμησεν ὁ ἄπειρος ἐν ἐλέει καὶ πανσόφῳ ἡμῶν Κύριος, διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ αὐθις ἀλώεστος τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν, καὶ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας ἡγέτες ἐκ τοῦ μηδενός τὴν ἱεραρίαν αὐτὴν βασιλείαν τῶν Ὁθωμανῶν ἀντὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἡμῶν βασιλείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχήσῃ τρόπον τινὰ νὰ χωλαίνῃ εἰς τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονήματα· καὶ ὑψώσῃ τὴν βασιλείαν αὐτὴν τῶν Ὁθωμανῶν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἀναμφιβόλως ὅτι θεῖω ἐγένετό βουλήματι, καὶ ὄχι μὲ δύναμιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ πιστοποιήσῃ πάντας τοὺς πιστοὺς, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐδόκησε νὰ οἰκονομήσῃ μέγα μυστήριον, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς του λαοῦς.

Κατέστησε λοιπὸν ἐφ' ἡμᾶς ὁ παντοδύναμος Κύριος αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν βασιλείαν (« οὐκ ἔστι γὰρ ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ »), διὰ νὰ ἦναι εἰς μὲν τοὺς δυτικούς

ὡσάν ἕνας γαλιλῶς, εἰς δὲ τοὺς Ἀνατολικούς ἡμᾶς πρό-
 ξενος σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ νεύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ
 βασιλέως τούτων τῶν Ὀθωμανῶν νὰ ἔχη ἐλεύθερα τὰ τῆς
 πίστεως ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ νὰ τὰ
 διαυθεντεύη, ὥστε ὁποῦ καὶ νὰ παιδεύη ἐνίοτε καὶ τοὺς
 παρεκτρεπομένους χριστιανούς, διὰ νὰ ἔχουν πάντοτε
 πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον· ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ ἔχει πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν
 ὁμοπίστων ὀρθοδόξων Βασιλέων, εἰς τὸ νὰ ἀνοικοδομῶσιν
 ἐκκλησίας, καθὼς εἰς κάθε γενεάν καὶ γενεάν ᾠκοδομή-
 θησαν ἀδεία τῆς κραταιᾶς βασιλείας τόσοι περικαλλεῖς
 ναοὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τόπους. Καὶ αὐτὴ
 ἡ τῆς βασιλείας ταύτης συμπατάουσις καὶ ἐγένετο ἐξ
 ἀρχῆς, καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἂς μὴν
 στοχασθῆ τινὰς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐμποδίζονται καμμίαν
 φορὰν καὶ πολλὰ οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, καλο-
 ῦνται ἡ ἐλευθερία τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἅπασι!
 Τοῦτο εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν, τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν
 μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ πίστις τοῦ
 Χριστοῦ ἔλαβεν ὅλην τὴν αὐξήσιν καὶ τελειότητα
 ὅχι μὲ μεγαλοπρεπεῖς καὶ περιδόξους, ἀλλὰ μὲ πενιχροῦς
 ναοὺς καὶ εὐαρίθμους· « οὐ γὰρ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς
 κατοικεῖ ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν ἀχειροποιήτοις » καὶ ἀλλαχοῦ,
 « ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ » λέγει ὁ Ἀπόστολος. Καὶ βε-
 βαιῶς κατὰ θεῖαν συγχώρησιν ἐμποδίζονται αἱ ὑπὲρ τὸ
 δεῖον περιφανεῖς οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὡσάν ὁποῦ
 « τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει », καὶ « οὐκ
 ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζη-
 τοῦμεν » κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὅπου καθ' ἑκάστην γενεάν καὶ γενεάν ποικίλλει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πιστοὺς λαοὺς διὰ τὴν ἰδίαν των σωτηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ ὁ πρῶτος ἀποστάτης Διάβολος κατανοήσας, διὰ νὰ ἐκτραχηλίση, καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃ εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐκλεκτοὺς πιστοὺς, ἐμεθοδεύθη εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα μίαν ἄλλην πονηρίαν καὶ ἀπάτην ξεχωριστὴν, δηλαδὴ τὸ νῦν θρυλλούμενον σύστημα τῆς ἐλευθερίας· τὸ ὅποῖον κατ' ἐπιφάνειαν φαίνεται τάχα καλόν, ὅσον διὰ νὰ ἀπατήσῃ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ὑπάρχει ὅμως ἓνα δέλεαρ τοῦ διαβόλου καὶ φαρμάκι ὀλέθριον, διὰ νὰ κατακρημνίσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀκαταστασίαν· ἐπειδὴ καὶ τιτρώσκεται ἡ πονηρὸς τὴν καρδίαν, βλέπων πεπατημένας τὰς πόδας αὐτοῦ κατὰ κίβρον ἐπινοηθείσας ψυχοβλαβεῖς δουλοπτητας, καὶ ἀκμάζουσας ἐν τῇ κραταίᾳ βασιλείᾳ ταύτῃ τὴν εἰς Χριστὸν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀπὸ τὸν φλόγον καὶ αἰσχύνην του ἐπεκαλέσθη ὡς ἀπηλπισμένος εἰς βοήθειαν ὅλα τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν νεοφανῆ καὶ ἔντεχρον αὐτὴν παγίδα, ὅπου νὰ πέσουν τέλος πάντων εἰς αὐτὴν καὶ οἱ καλοὶ χριστιανοὶ, νὰ χάσουν τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ νὰ βασανίζωνται αἰωνίως με αὐτόν.

Ἀδελφοί, μὴ πλανηθῆτε ἐκ τῆς πρὸς σωτηρίαν ὁδοῦ, ἀλλὰ, καθὼς πάντοτε με γενναιότητα καὶ σταθερότητα κίτεπατήσατέ τὰς μηχανὰς τοῦ διαβόλου, οὕτω καὶ νῦν ἄτε ἐγγύτερον ἡμῖν ἢ σωτηρία » κλείσατε τὰ αὐτῶν σας, καὶ μὴν δώσετε καρμίαν ἀκρόασιν εἰς

ταύτας τὰς νεοφανεῖς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ εἰσθε κατὰ πολλὰ βέβαιοι, ὅτι αἱ δόξαι καὶ αἱ διδασκαλίαι αὐτῶν, καθ' ὅσον ἐδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν, καὶ πραγματικῶς ἀπὸ τὰ ἔθνη ὅπου ἐδέχθησαν αὐτὰς νὰ γνωρίσωμεν, κοντὰ ὅπου εἶναι ἐναντίαι εἰς τὰ ῥητὰ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ὅπου μᾶς προστάζουν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς ὑπερεχούσας ἀρχάς, ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐπιεικεῖς, ἀλλὰ καὶ σκολιάς, διὰ νὰ ἔχωμεν θλίψιν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ νὰ παραστήσωμεν καθαρὰς τῷ Χριστῷ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν κοντὰ ὅπου εἶναι, λέγω, ἐναντίαι εἰς ὅλην τὴν θείαν γραφὴν, δὲν προξενοῦν καὶ κἀνένα πρόσκαιρον καλὸν τῆς παρούσης ζωῆς, καθὼς δολίως ἐπαγγέλονται διὰ νὰ σᾶς γυμνώσουν ἀπὸ κάθε οὐράνιον καὶ ἐπίγειον πλοῦτον. Ποῦ ἡ ἐνδοξος καὶ χαριεπτάτη θεὰ τῆς παρὰ τὰς φθονουμένης περικαλλοῦς Ἰταλίας, ποῦ ὁ ἀδαπάνητος ἠσυχαστὴς τῆς τῶν Βενετῶν ἀρχαιοτάτης καὶ γαληνοτάτης ἐξουσίας, Πικτού τοῦ φαντασιῶδες αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας σύστημα τοῦ πονηροῦ ἐπροξένησε πτωχείαν, φόνους, ζημίαις, ἀρπαγὰς, ἀσέβειαν τελείαν, ψυχικὴν ἀπώλειαν καὶ ἀνωφελῆ μετὰμέλειαν. Ἀπατήλαι εἶναι, ἀδελφοὶ χριστιανοὶ, αἱ διδασκαλίαι τῶν νέων αὐτῶν ἐλευθέρων· καὶ προσέχετε, φυλάξατε στερεὰν τὴν πατροπαράδοτον σας πίστιν, καὶ ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαρασάλευτον τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, ὅπου σᾶς χαρίζει ὅσα ἀναγκαῖα μόνον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ τὸ τιμιώτερον ἀπὸ ὅλα, ὅπου δὲν προξενεῖ κἀνένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σας σωτηρίαν. « Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήτῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ

ζημιώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ » ; Αἱ νεοφανεῖς αὐταὶ δι-
 δασκαλίαι, ὡσάν ὁποῦ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν θεϊαν γρα-
 φὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, ἂν ἦτον νὰ σᾶς κά-
 μουν νὰ ἀποκτήσετε καὶ ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου,
 πάλιν πρέπει νὰ ἦναι μισηταί, ὡς ἐπινόησις τοῦ πο-
 νηροῦ διαβόλου τοῦ ἀχρῖπνοῦντος διὰ τὴν ψυχικὴν τῶν
 χριστιανῶν ἀπώλειαν· πόσω μᾶλλον ὁποῦ αἱ ὑποσχέσεις
 τῶν εἶναι ψευδεῖς καὶ ἀπατηλαί, καὶ τὰ ἐπόμενα ταύ-
 τῆς, ὅχι πλούτη καὶ δόξαι, ἀλλὰ πτωχεία, δυστυχία,
 ἀκκαταστασία, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ σκοπούμενον ταύτης τῆς
 ἐλευθερίας μία μισητὴ ὀλιγαρχία καὶ τυραννία, ὡς ἐκ
 τῆς πείρας φαίνεται.

Πλὴν ἂς τεχνολογήσωμεν καὶ ἐπιστημονικώτερον τὸ
 ὄνομα αὐτὸ τῆς « ἐλευθερίας », διὰ νὰ ἰδῶμεν ἂν ἡμπο-
 ρῇ νὰ συμβιβασθῇ μετὰ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοική-
 σεις, εἰς τὰς ὁποίας διαφέρει ἡ εὐταξία, ἡ χρηστοθήθεια
 καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν πολιτῶν. ἂς παρατρέξωμεν διὰ συν-
 τῆσιν τὴν Μοναρχικὴν καὶ Αὐτοκρατορικὴν διοίκησιν,
 ὡσάν ὁποῦ εἰς αὐτάς (ὅλοι τὸ ἀμολογοῦσι) τοιαύτη ἐλευ-
 θερία δὲν δίδεται· καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ἂν τῇ ἀληθείᾳ δί-
 δεται ἐλευθερία εἰς μίαν καλῶς διοικουμένην Δημοκρα-
 τικὴν διοίκησιν. Ὅταν λέγωμεν « διοίκησιν » πρέπει
 νὰ ἐννοήσωμεν ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων φύσει διαφοροῦ κα-
 τὰστάσεως ὁποῦ κατοικοῦν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολι-
 τείαν, ἧγουν δυνατοῦς καὶ ἀδυνατοῦς, εὐρώστους καὶ
 ἀσθενεῖς, γνωστοῦς καὶ ἀγνώστους. Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν
 εἰς αὐτοὺς ἡμπορεῖ νὰ συστηθῇ ;

Ἐλευθερία ἀληθὴς εἶναι, πρῶτον, ἡ διάθεσις τῆς λο-
 γικῆς ψυχῆς, ἧτις ποδηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον.

εἰς τὸ καλὸν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ ἢ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται « Αὐτεξουσίον ». Δεύτερον, ἐλευθερία, τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ βάλῃ εἰς πράξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμποδίστως, ἢ ὁποῖα εἶναι μία ἀνυποταξία. Τρίτον, λέγεται ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῆ τινὰς κατὰ τοὺς θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τουτέστι τὸ νὰ ζῆ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν. Εἰς αὐτὴν οὖν τὴν Δημοκρατίαν αὐτοὺς τοὺς διαφόρου καταστάσεως ἀνθρώπους καὶ αὐτεξουσίους, ὅταν τοὺς θεωρήσωμεν καὶ ἀνυποτάκτους, πῶς ἠμπορεῖ νὰ συσταθῇ αὐτῇ ἡ διοίκησις; ὁ δυνατὸς ἐπικρατήσῃ τοῦ ἀδυνάτου, ὁ εὐρωστος τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ γνωστικὸς ἀπατήσῃ τὸν ἄγνωστον. Ποία λοιπὸν εὐταξία θέλει μείνει εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ ποία χρηστοθήεια, ὅταν βσιλεύουν τὰ πάθη; ποία δὲ ἀσφαλεῖα

τῶν πολιτῶν, ὅταν ἡ ἀρπαγὴ ὑπερισχῆ; ΑΘΗΝΩΝ

II μόνῃ ἐπαινετῇ ἐλευθερία εἶναι ἡ κατὰ τὸ τρίτον σημαίνουσα. Αὐτὴ εἰς τὸ σύστημα τῶν νέων ἐλευθέρων τόπον δὲν ἔχει· ἐπειδὴ πῶς ἠμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως αὐτοὶ ὁποῦ ἀπατηθέντες καὶ εἰς ἀθλίαν ἐλθόντες κατάστασιν, πάσχουν ἤδη νὰ ἀπατήσουν καὶ νὰ ἀφανίσουν καὶ ἄλλους; πῶς ἠμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς καμμίαν πολιτικὴν παιδείαν, αὐτοὶ ὁποῦ καταφρονοῦν τὸν ἀμίαντον γάμον καὶ βλάπτουν ὅλην τὴν πολιτείαν; πῶς ἠμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς νικώμενοι ἀπὸ τὸ κέρδος εὐκόλως ἠμποροῦν νὰ ἀπατήσουν τοὺς πολιτικούς τῶν νόμους, ὅταν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δειλίαν τῆς αἰωνίου κολάσεως δὲν ἔχουν ὡς χαλινὸν εἰς τὰς κακίας.

Κατανοήσατε, ἀδελφοί, ὅτι ἡ ἀληθῆς ἐλευθερία εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν ἤμπορεῖ νὰ σταθῇ χωρὶς τὴν θείαν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ ἀκλόνητοι σῦλοι τῆς θειοτάτης ἡμῶν πίστεως, ὅπου ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, οὕτως ἐκήρυξαν εἰς τον κόσμον, οὕτως ἐπολιτεύθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ διάδοχοί των. Αὐτὰ κκὶ ἡ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ παρέλαβε καὶ φυλάττει ἀπαρσάλευτα. Καὶ ὅταν βλέπωμεν μὲ τόσῃ σαφῆνειαν, ὅτι αὐτὸ τὸ περὶ ἐλευθερίας νέον σύστημα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία σύγχυσις καὶ καὶ ἀνατροπὴ τῶν καλῶν διοικήσεως, μία ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν μία νεοφανεστάτη ἐνεδρα τοῦ πονηροῦ διαβόλου διὰ νὰ ἐκτραχηλίσῃ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ὀρθοδόξους χριστιανούς, δὲν θέλομεν κριθῆ ἄξιοι πάσης κατηγορίας, ἐὰν δώσωμεν καὶ τὴν προσημικρὰν ἀκρόασιν εἰς τοιαύτας δολίους καὶ ἀπατηλὰς διδασκαλίας; δὲν θέλομεν παιδεύμεθα ἔπειτα δικαίως, ἐὰν γινώσκοντες σαφέστατα τὴν ἀλήθειαν, ἀκολουθήσωμεν τοὺς ὁδηγοὺς τοῦ ψεύδους ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ;

Ὅχι χριστιανοί! ἄς ἔχωμεν σταθερότητα καὶ φρόνησιν· ἄς μὴ χάσωμεν διὰ μίαν ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτον τάχῃ ἐλευθερίαν τοῦ παρόντος βίου, τοὺς ἀμαραντίνους στεράνους τῆς αἰωνίου μακαριότητος· ἄς μὴ στερηθῶμεν τὰς ἀνεκδιηγήτους ἀμοιβάς· ἄς μὴν ἀκροασθῶμεν ὀλοτελῶς, διὰ νὰ καταισχύνωμεν ἀπαρηγόρητα τὸν διάβολον, καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ ἐκείνα ὅπου ὁ Θεὸς ἤτοίμασεν ἀπ' αἰῶνος διὰ ἐκείνους ὅπου τὸν ἀγαποῦν. Ἐνδυναμοῦσθε λοιπὸν, ἀδελφοί, ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδύσασθε τὴν πικροπλίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ

νά ἠμπορέσετε νά ἀντισταθῆτε εἰς τὰς μεθοδείας τοῦ δια-
βόλου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀναλάβετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως,
τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτήριου, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ
πνεύματος, ὃ ἔστι ῥῆμα Θεοῦ, διὰ νά κατατροπώσητε
πᾶσαν ἔφοδον τοῦ πονηροῦ, καὶ νά ἀξιώθῃτε τῆς οὐρανῶν
βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ
πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκυνήσεις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΤΙΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ.

Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ καὶ μενέτω, καὶ πρὸς
ἣν ὑπόκειται βασιλείαν μὴ ἀντιτεινέτω.

Εἶναι ὁμολογούμενον εἰς ὅσους διακρίνου,
Μὲ τοῦ νοῦς τὸ λογικὸν τὰ πράγματα καὶ κρίνου,
Τὸ πόσον εἶναι ἄφευκτος καὶ πᾶσον ἀναγκαῖα
Ἡ φρόνησις ἡ ἀκριβὴς εἰς ὅλα τὰ πρακτέα.
Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ καθ' ἕνα νά γνωρίζῃ
Μίαν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ὅπου νά τὸν ὀρίζῃ.
Οὕτω τὸ πᾶν συνίσταται, μένει καὶ διοικεῖται
Ἐκ πρώτης του καταβολῆς, καὶ οὕτω συντηρεῖται.
Ἐνα γνωρίζει ἀρχηγὸν καὶ κτίστην ὅλ' ἡ κτίσις,
Οὐράνια, κ' ἐπίγεια, καὶ σύμπασα ἡ φύσις·
Καὶ εὐπειθῶς προσφέρεται, καὶ κλίνει τὸν αὐχένα
Εἰς ἕνα πανυπέρτατον κ' εἰς θεῖον κράτος ἕνα.
Ὅθεν καὶ κατὰ μίμησιν τῆς πρώτης μοναρχίας,
Τῆς διοικουμένης ἅπαντα μετὰ σοφῆς προνοίας,

Ἄπο τὴν πρώτην του ἀρχὴν ὁ κόσμος ὑπετάχθη
 εἰς ἓνα πρῶτον ἀρχηγόν, καὶ ἐτί: ἐδαστάχθη.
 Τὸ κάθε γένος ἔλαβε τὸν ἐξουσιαστήν του,
 καὶ ὑπεκλίθη εἰς αὐτὸν μ' ἄκραν ὑποταγὴν του.
 Διὰ τὴν φύγην τὰ πολλὰ τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας
 συμβαίνοντα ὀλέθρια, ἢ καὶ πολυαρχίας.
 Τοῦτο καὶ ὁ τῆς φύσεως θεσμὸς ὑπαγορεύει,
 Μὲ πλεῖστα παραδείγματα λαμπρῶς τὸ ἐρμηνεύει.
 Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἓνα καραβοκύρην.
 Καὶ ὅλοι οἱ οἰκιακοὶ εἰς ἓνα οἰκοκύρην.
 Κ' ἂν λείψῃ ἡ ὑπακοή, καὶ σπῆτι καὶ καρδίη
 Τέλος προσμένει βέβαια ἀπώλειαν νὰ λάβῃ.
 Ὡς καὶ τὰ ἄλλα αὐτὰ τὰ ζῶα ἀδύγρουνται
 Ἄπο τῆς φύσεως αὐτῆς, ἀνάγκως δὲν κινουῦνται.
 Μὲ ἀρχηγὸν καὶ μέλισσαι τὴν ζωὴν κυβερνοῦσι,
 Καὶ ποιῦναι τὸν τάξιστον κροῖον ἀκολουθοῦσι.
 Μία τέτοια τάξις φανεροὶ ἅτα πράγματα ποῦ τρέχει,
 Τὸ ἄρχον καὶ ἀρχόμενον ὁποῖαν σχέσιν ἔχει.
 Πόσον λοιπὸν τὰ λογικὰ πλάσματα χρεωστώσι
 Μ' εὐπειθειαν κ' ὑποταγὴν στὸν Ἄνακτα νὰ ζῶσι.
 Αὐτὸς εἶναι μετὰ Θεὸν ὁ ἐξουσιαστής των,
 Ὁ πρῶταν; τῶν ἀγαθῶν, καὶ φύλαξ τῆς ζωῆς των.
 Θεοὶ κ' ἀνθρώπινοι ὁμοῦ νόμοι σφοδρῶς προστάζου,
 εἰς πίστιν καὶ ὑποταγὴν μικροῦς μεγάλους κράζου.
 Πρὸ πάντων λέγει ἡ γραφή νὰ κάμνωμεν δεήσεις
 Ὑπὲρ τῶν βασιλέων μας πάντοτε καὶ ἐπίσης.
 Καὶ πάλιν, νὰ πειθώμεθα ἀρχαῖς ὑπερεχούσαις,
 Ὡς κατὰ θέλησιν Θεοῦ τὸ κράτος κατεχούσαις.

Καὶ πᾶς ὁ ἀνθιστάμενος τοιαύτῃ ἐξουσίᾳ,
 Ἐναντιοῦται φανερὰ τῇ προσταγῇ τῇ θεῖᾳ.
 Καὶ αἰθίς, ἐν χειρὶ Θεοῦ καρδία βασιλείως,
 Ὅτι καὶ νεύσει τῇ αὐτοῦ κινεῖται, οὐκ ἀλλέως.
 Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, φωνάζει,
 Καὶ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφεύκτως μᾶς προσταίνει.
 Τῷ τὴν τιμὴν οὖν, τὴν τιμὴν, τὸ τέλος τῷ τὸ τέλος,
 Καὶ τῷ τὸν φόβον νείματε τὸν φόβον κάθε μέλος.
 Ἴδου λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, ὡς δόγμα πίστεώς μας,
 Πρέπει νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος τὸ δικόν μας.
 Καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς, καθὼς καὶ ἐξ ἀρχῆς μας
 Δὲν ἔγιν' ἔλλειψις ποτὲ εἰς τὴν ὑποταγὴν μας,
 Νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν πίστιν ἐκ καρδίας,
 Μὲ ἄκραν μας εὐπίθειαν καὶ μετὰ προθυμίας.
 Διατ' εἴμεθα ὑπόχρεοι εἰς ὅλα τὰ εἶλη.
 Ὅπου ἀπολαμβάνομεν καὶ χερόντες καὶ νέοι,
 Οὐ μόνον νὰ προσφέρωμεν κάθε προουσίαν,
 Ἀλλὰ καὶ βδελυττώμεθα καὶ κάθε ἀναρχίαν.
 Αὐτὸ εἶν θέλημα Θεοῦ, αὐτὸ ἡ σωτηρία,
 Αὐτ' εἶναι ἡ ἀληθινὴ πάντως ἡ σωτηρία.
 Κ' ὅποιος ἀλλέως στοχασθῇ, εἶναι ἀπηλπισμένος,
 Καὶ φανερὰ παρὰ Θεοῦ ἐγκαταλειμμένος.
 Πόροικοι, παρεπίδημοι πάντες ἐν βίῳ τῷδε,
 Γιὰ τοῦτο μηδὲ ἔχομεν μένουσιν πόλιν ὧδε,
 Ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν αἰεὶ θερμῶς ἐπιζητοῦμεν,
 Ἄν ἔχομεν ὑπομονὴν νὰ τὴν ἀξιωθοῦμεν.
 Αὐτὰ ἄς τὰ φυλάζωμεν, Θεὸν ἄς φοβηθῶμεν,
 Καὶ εἰς τὸν Βασιλέα μας πιστῶς ὑποταχθῶμεν,

Μὴ συμπεριφερόμενοι διδασκαίς ξέναις ὅλως,
 Γνωρίζοντες καλῶτατα πῶς ταῦτα πάντα δόλος.
 Ταῦτα πιοῦντες ἅπαντες, ἐμμένοντες ἐδραίως,
 Κατ' ἄμφω καλῶς ἔξομεν, ζησόμεθα βεβαίως
 Ζωὴν ταύτην τὴν πρόσκαιρον καὶ ζωὴν αἰωνίαν,
 Ὡς πρέπει τοῖς ἐλπίζουσιν οὐρανῶν βασιλείαν.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὐρίσκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ὨΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ.

Ἄρκει μόνον νὰ ἀναγνώσῃ τις μὲ προσοχὴν τὴν πρὸ μικροῦ διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » (*) διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαύτη μωρὰ καὶ ἀντίθεος διδασκαλία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐγεν- νήθῃ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ συνετοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιφέρει. Ὁ ἀληθὴς συγγραφεὺς φαίνεται μᾶλλον νὰ ἴσῃαι ἐχθρὸς ἐπίσημος καὶ τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν οἱ Γραικοὶ πρεσβεύουσι σήμερον. Βλέπων τὸ κατὰ τῶν βαρβάρων τυράννων τῆς Ἑλλάδος μῖσος αὐξανόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἠθέλησεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ κοιμήσῃ τὴν δικαίαν τῶν Γραικῶν ἀγανάκτησιν, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ

(*) Αὕτῃ ἐπιγράφεται οὕτως: « Διδασκαλία Πατρικὴ, » συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς » ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ Κυρ Ἀνθίμου, εἰς ὠφέ- » λειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· νῦν πρῶτον τυπω- » θεῖσα δι' ἰδίας δαπάνης τοῦ παναγίου τάφου, ἐν Κων- » σταντινουπόλει, παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πογῶς Ἰωάννου » ἐξ Ἀρμενίων. α ψ η η'.

τὸ νὰ μιμηθῶσι τὰ σημερινὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα πολλῶν ἔθνων τῆς Εὐρώπης. Διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸν δόλον ἀσφαλέστερον, ἐτόλμησε νὰ ψευδεπιγράψῃ εἰς τὰς φλυαρίας του τὸ σεβάσμιον ὄνομα τοῦ Μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων· καὶ νὰ φέρῃ εἰς μέσον διαφόρους μαρτυρίας τῆς Ἁγίας γραφῆς, διὰ νὰ πιστώσῃ φρονήματα ἐναντία εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν τῶν τοσοῦτων αἰώνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐλευθερίας δόξαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ διασκεδάσω πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, φέρε, ἄς ἐξετάσωμεν μὲ τὴν στάθμην τῆς θρησκείας, ὅσα κατ' αὐτῆς τῆς θρησκείας προβάλλει ὁ κακόφρων συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου.

Εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν εἰς πόσῃ ἀκμῇ ἔφθασε τὴν σήμερον τῶν Τούρκων ἡ τυραννία. Οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ δὲν εἶναι πλέον κύριοι μήτε κτημάτων, μήτε τέχνων, μήτε τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ των κρέμαται ἀπὸ τὴν θέλησιν ὄχι μόνον αὐτοῦ τοῦ πρωτοτυράννου, ἀλλὰ καὶ ἐκάστου ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ δούλους. Τίς δὲν ἠξέσκει τὸ πλῆθος τῶν Γραικῶν τῆς Κρήτης, ὅσοι, διὰ νὰ φύγῃσι τὰ τοσαῦτα δεινὰ, ἠναγκάσθησαν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πατρικὴν αὐτῶν θρησκείαν; Τίς ἀγνοεῖ τὰς βίας καὶ τὰς ἀρπαγὰς τῶν παρθένων, τῶν παιδίων, ὅσαι καθ' ἡμέραν συμβαίνουσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὥστε νὰ ἀναγκάζονται οἱ ἄθλιοι γονεῖς νὰ μακρύνωσιν ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον τὰ φίλτατα τέχνα, διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν τῶν βδελυρῶν Γιανιτζήρων; Τίς δὲν ἔφριξεν ἀκούων τὴν καταδυναστείαν, καὶ τοὺς ἀφορήτους φόρους, ὅσους οἱ

κατὰ πᾶσαν τὴν Τουρκικὴν Εὐρώπην εὐρισκόμενοι Γραικοὶ βιάζονται νὰ πληρώνωσι; Τίς δὲν ἐθρήνησε τοὺς ἐκτοπισμοὺς καὶ τὰς μετοικεσίας τοσοῦτων Γραικῶν, ὅσοι μὴν ὑποφέροντες πλεόν τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εὐρώπης; Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα, ἂν ἀκούσωμεν τὸν φιλότουρκον συγγραφεῖα, αὐτὸς ὁ ζυγὸς εἶναι τόσο ἕλαφρὸς ὅσον καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ια'. 30). Κατ' αὐτὸν, οἱ φεύγοντες Γραικοὶ τὴν πατρίδα των δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν παραγγελίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε ῥητῶς λέγων « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε » εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23.), ἀλλ' ἢ νὰ μαστίζωνται καὶ νὰ σφάζωνται ἀνηλεῶς ἀπὸ τοῦ τυράννου ὡς ἄλογα κτήνη, ἢ νὰ ἐναγκαλιζονται τὸν Μωαμεθισμόν.

Μᾶς ἐνθυμίζει ὁ ψευδοσυγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου « οὐκ ἔστιν » ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ » (Ῥωμ. ιγ'. 1). Ἀλλ' ἔπρεπεν, ἐπειδὴ μετεχειρίσθη τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν, νὰ τὴν ἐκθέσῃ καὶν ὀλόκληρον, καὶ ὄχι νὰ σιωπήσῃ δολῶς τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος παραγγέλλει τὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας ὑποταγήν· « οἱ γὰρ ἄρχοντες (λέγει) οὐκ » εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν· θέλεις » δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ » ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς » (Ῥωμ. ιγ'. 3). Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τοῦ Παύλου, εἰς μόνους τοὺς νομίμους ἡγεμόνας εἶναι χρεωσταυμένη ἡ ὑποταγή· εἰς ἐκείνους, λέγω, ὅσοι ἀκολουθοῦντες τοὺς νόμους, κολάζουσι τὴν κακίαν, καὶ ἐπαινοῦσι τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ τίς δὲν ἠξέυρει ὅτι εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἡμετέρου τυράννου συμβαίνει

τὸ ἐναντίον; εἰς αὐτὴν πᾶς ἕνας ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πράξῃ τὰ πάνδεινα κακὰ, ἂν μόνον ἔχη τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ τὴν τουρκικὴν φιλαργυρίαν· εἰς αὐτὴν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κολαζομένους, ἢ εἶναι παντάπασιν ἀλώωσι, ἢ δὲν ἔχουσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακουργίας αὐτῶν ποινὴν. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῶν Ἀποστόλων, εἰς τοιούτους παρανόμους ἡγεμόνας, ὄχι τυφλὴ καὶ ἄλογος ὑπακοή, ἀλλὰ γενναῖα ἀντίστασις χρειάζεται. Καὶ τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος. Καθὼς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Χριστὸς, ῥαπιζόμενος ἀδίκως, εἶπεν· « εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ » κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; » (Κατὰ Ἰωάν. ιη'. 23.), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Παῦλος τυπτόμενος εἰς τὸ στόμα, ἀποκρίνεται· « τῷπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς » καὶ τοῖγε κέκοιμαι· καὶ σὺ καθὼς κρίνω με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις μετύπτεσθαι » (Πράξ. κγ'. 3.). Ἄλλοτε πάλιν, βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ μαστιγωθῆ, ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς κριτὰς· « εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαίων καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; » (Πράξ. κε'. 25.).

Ὁ ψευδάνυμος συγγραφεὺς τῆς πατρικῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ δικαιώσῃ τοὺς φίλους του Ὀθωμανοὺς, ζητεῖ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὴν « ἰσχυρὰν καὶ ὑψηλὴν βασιλείαν » αὐτῶν » καθὼς αὐτὸς δὲν αἰσθίνεται νὰ τὴν ὀνομάζῃ, μὲ ὄλον ὅ,τι τὴν σήμερον αὐτὴ εἶναι ἢ ταπεινοτέρα, ἀγκαλὰ ἢ πλέον ἀπάνθρωπος, καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλαχίστας τῆς Εὐρώπης τυραννίας, ὅτι, λέγω, αὐτὴν τὴν βασιλείαν τὴν ἡγεῖρεν οἰκονομικῶς ἢ θεῖα πρόνοια, διὰ νὰ στηρίξῃ

τοὺς Γραικοὺς, κλονουμένους καὶ χωλαίνοντας ἤδη εἰς
 τὰ τῆς θρησκείας. Καὶ αὐτὴν τὴν νομιζομένην τῆς θείας
 προνοίας οἰκονομίαν δὲν ἐρυθρία νὰ ὀνομάζη «μυστήριον».
 Ἄν ἡμεῖς ἐχωλάνωμεν εἰς τὰ τῆς θρησκείας, οἱ Ῥῶσοι
 βέβουια, ἐπειδὴ πάντοτε κατ' ἴχνος ἠκολούθησαν τὰ φρο-
 νήματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἦτον ἀδύνατον νὰ
 μὴ χωλάνωσιν ὡς ἡμεῖς· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἀντὶ τοῦ νὰ
 μεθέξωσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ αἰσχρὸν μυστήριον, ἠλευ-
 θερώθησαν ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ζυγὸν τῶν Σκυθῶν, εἰς καιρὸν
 ὅταν οἱ Γραικοὶ ἐκλιναν τὸν ἀύχενον ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς
 Τουρκικῆς τυραννίας. Ταύτην τὴν ἐναντίαν τύχην δύο
 ἔθνων ὁμοπίστων ἤθελε πρόσφωστερον ὁ μωρὸς συγγραφεὺς
 ὀνομάση «μυστήριον» ἀλλὰ «μυστήριον τῆς ἀνομίας»,
 καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἐνεργηθέν ὄχι ἀπὸ τὴν θεῖαν
 πρόνοιαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀπρονοητὸν ἀφορσύνην τῶν Γραι-
 κοῦ καὶ Ῥωσῶν ἄυτοκρατόρων. Αὗτοι, πανταπᾶσι διαφύροντες
 ἀπὸ τοὺς προνοητικοὺς βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας, κατα-
 πατήσαντες τοὺς νόμους, καταδάσαντες τοὺς ὑπηκόους
 μὲ φόρους ἀνυποφόρους, μολύναντες τὴν αὐτοκρατορικὴν
 αὐλὴν μὲ φόρους καὶ σφραγῆς τῶν οἰκείων, ἀμελήσαντες
 τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας, μετασχηματισθέντες ἐκ
 βασιλέων εἰς θεολόγους, κινουντες καθ' ἑκάστην μωρὰς
 καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις περὶ δογμάτων, καὶ μηδε-
 μίαν ἔχοντες φροντίδα τοῦ ἠθικοῦ τῆς θρησκείας μέρους,
 σκορπίζοντες ἀσώτως τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν εἰς τὰς
 ἡδονὰς των, ἧ μὲ μίαν ὑποκριτικὴν εὐλάβειαν καταδα-
 πανῶντες τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἰδρωτάς των ὑπηκόων εἰς
 ἀνοικοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, καὶ ἀφίνοντες
 εἰς ἐρήμωσιν τὰ ὄχυράματα καὶ τὰ τεῖχη τῶν πόλεων,

ἤρξαντο κατὰ μικρὸν τὴν οὐτιδανὴν ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων, ἕως οὗ τοὺς ἀνεβίβασαν καὶ εἰς αὐτὸν τοῦ Βυζαντίου τὸν θρόνον.

Μήτε αὐτὸς βέβαια ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας δύνανται νὰ μὲ συκοφαντήσῃ ὡς χωλαίνοντα εἰς τὰ τῆς θρησκείας, διότι ἀποδοκιμάζω τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων· ἐπειδὴ ὁμολογεῖ, ὅτι « εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν » μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ». Τοῦτο μόνον εἶπεν ὀρθῶς μεταξὺ πολλῶν λήρων, ἀγκαλὰ ὄχι μὲ τέλος ὀρθόν, ἀλλὰ διὰ νὰ δικαιώσῃ καὶ πάλιν τοὺς φίλους τοῦ Τούρκου, οἱ ὅποιοι δὲν συγχωροῦσιν εὐκόλως εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν ἀνέγερσιν τῶν θείων ναῶν. Ἡ ζήτησις ὅμως δὲν εἶναι περὶ τοῦ ἂν ᾔῃαι ἢ δὲν ᾔῃαι δεισιδαιμονία τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν· ἔπρεπεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ μᾶς δεῖξῃ μὲ ποῖον νόμον, μὲ πᾶσαν δικαιοσύνην χωλοῦσι τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν οἱ Τούρκοι. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλεγε: « ἔρχεται ὥρα, » ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ » καὶ ὅ,τι « πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ » τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ » δεῖ προσκυνεῖν » (Κατὰ Ἰωάν. δ'. 21 καὶ 24.) ἐπρόβλεπε βέβαια καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἐκείνους καὶ πνευματικούς προσκυνητὰς τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, ἀρκουμένους εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν « λογικὴν λατρείαν » καθὼς ὁ Παῦλος τὴν ὀνομάζει (Ῥωμ. ιβ'. Ι.), καὶ τοὺς σημερινοὺς ὑλικοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἀμελήσαντες τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν, ἀποδεκταῖσιν, ὡς ποτὲ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ

ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον (Ματθ. γγ'. 23.)· οἱ ὅποιοι, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλεήσωσι τὴν χήραν καὶ τὸν ὄρφανόν, ἀντὶ τοῦ νὰ συστήσωσι σχολεῖα μὲ μικρὰν χρημάτων συνεισφορὰν, προτιμοῦσι τὰς ἀνοικοδομὰς τῶν νικῶν, ἢ τὴν πολυδάπανον προσκύνησιν τῶν Ἱεροσολύμων. ὄχι διὰ νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸ ἀπίσθεσμένον εἰς τὰς καρδίας των τῆς πίστεως πῦρ, ἀλλὰ διὰ τὴν κενοδοξίαν τοῦ νὰ ὀνομάζωνται « χατζίδες » ἤγουν νὰ γένωσιν (ὡ ποία κατασχύνη!) ὁμῶνυμοι τῶν ἀσεβῶν προσκυνητῶν τῆς Μέκας.

Ἄν ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ἦτον ἀληθῶς ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, ἤθελε βέβαια λαλήσῃ διεξοδικώτερον κατὰ τῶν τοιούτων ψευδοχριστιανῶν, καὶ κατ' ἐκείνων μάλιστα τῶν ἀναξίων ἱερέων, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ ζητῶσι νὰ ἐξαλείψωσι τὰς τοιαύτας ἀντιθέους δεισιδαιμονίας, σπουδάζουσιν ἐξ ἐναντίας νὰ τὰς πηρῶσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπλοῦν στερῶν ὅσοι μετέβαλον τοὺς οἴκους τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαια ληστῶν (Ματθ. κα. 13.), πωλοῦντες ἀνευθριάστως καὶ μυστήρια, καὶ εὐλογίας, καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας, ὅσοι καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔκχμαν πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (Τιμοθ Α'. ς'. 5.), καὶ μὴν ἀρκούμενοι, καθὼς αὐτὸς, εἰς τὰς ἀναγκαίας διατροφὰς καὶ σκεπάσματα (Αυτ. ς'. 8.), νομίζουσι τὸν βίον ἀβίωτον, ἂν δὲν τρυφῶσιν ὡς Σαρδανόπαλοι, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ μιμηθῶσι τὸν μακάριον τοῦτον Ἀπόστολον, καὶ νὰ λέγωσι μὲ αὐτὸν· « οὐδὲ δωρεὰν ἄρτου ἐφάγομεν » παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν » (Θεσσαλ. Β'. γ'. 8.), περιέρχονται ὡς λιμώττοντες λύκοι

τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἀρπάζωσιν ἀνηλεῶς ἀπὸ τῶν πεινῶντων χριστιανῶν τὰ στόματα τὸν ὀλίγον ἐκεῖνον ἄρτον, τὸν ὅποιον καὶ αὐτῇ τῶν Τούρκων ἡ ἀπληστεία ἐντρέπεται νὰ ἀρπάσῃ.

Εὐκόλον εἶναι νὰ καταλάβῃ τις ἀπὸ ταῦτα, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πλεονέκται πρέπει νὰ φοβῶνται τὴν καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὡς ἰδίαν αὐτῶν καταστροφὴν, καὶ τῶν Γραικῶν τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀπαρηγόρητον αὐτῶν δυστυχίαν. Εἰς ποίαν ἐλευθερίαν, ἢ καὶ μετρίως εὐνομουμένην διοίκησιν, δύνανται αὐτοὶ νὰ πράξωσιν ὅσας παρανομίας πράττουσιν ἀφόβως ὑπὸ τὴν ἄνομον ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων; Ὅταν οἱ νόμοι, καὶ ὄχι αἱ αὐτογνώμονες ἀποφάσεις τῶν ἡγεμόνων, κυβερνῶσι τοὺς Γραικοὺς, δύνανται πλέον οἱ μισθωτοὶ ποιμένες (καὶ δὲν λέγω, ἄπαγε! ὄλους τοιοῦτους.) νὰ ἀπειλῶσι χωρὶς αἰτίαν, νὰ παιδεύωσι χωρὶς ἔγκλημα, νὰ ἀφορίζωσι καὶ νὰ ἐξεκκλησιασθῶσι χωρὶς ἕξιμασι καὶ κρίσιν ὅτινα θέλωσιν, ἐν ἐπιλόγῃ νὰ πράττωσι τὰ τῶν Τούρκων; Ἐὰν παραβάλλῃ ὅστις θέλει πολλοὺς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος τῶν ἡμετέρων μετὸν κληρὸν τῆς Ῥωσσίας, ἀφ' οὗ ὁ αἰόδιμος ἐκεῖνος Πέτρος ἀνεμόρφωσε τὰ ἦθη τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θέλει εὖρη τοὺς ἡμετέρους διαφέροντας ἀπ' ἐκείνους ὅσον διαφέρει ἡ νύξ τῆς ἡμέρας. Καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη διαφορὰ; ἐκ τούτου βέβαια, ὅτι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὄχι εἰς τοὺς Ῥώσσοις παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργηθῇ τὸ « μυστήριον τῆς ἀνομίας ».

Καὶ ἐπειδὴ ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν παράνομον τῶν Τούρκων διοίκησιν, ψεύδεται λοιπὸν ἀναισχύντως ὁ ψευδῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ

Ἱεροσολύμων κρυπτόμενος φιλόσοφος συγγραφεὺς, ὅταν λέγῃ, ὅτι « ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν δὲν προ-
 » ξενεῖ κανένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σωτη-
 » ρίαν ». Ἐλησμόνησεν ἄρα τοὺς ἀποστατήσαντας Γραι-
 κούς ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν ἰδίων προγόνων, διὰ τὴν
 τυραννίαν τῶν Τούρκων τὰς καταδυναστείας ὅσας ὑπο-
 φέρουσι καθ' ἐκάστην οἱ ἀδύνατοι Γραικοὶ ἀπὸ τοὺς
 ὁμογεγεῖς των πλουσίους, ἀπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ποιμένας
 τὴν δεινὴν ἀμαθίαν τῶν πολλῶν, καὶ τὰς ἀπ' αὐτὴν γεν-
 νηθείσας δεισιδαιμονίας; ἢ νομίζει τάχα ὅλα ταῦτα ὠφέ-
 λιμα εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν;

Ψεύδεται πρὸς τούτοις ὅταν ὀνομάζῃ τὴν ἐλευθερίαν
 α ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαβόλου, ἐναντίαν εἰς τὴν θεῖαν
 » γραφὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ». Ἴδουμιν ἀνω-
 τέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς παραγγέλλει, ὅταν μᾶς διώκωσιν
 εἰς μίαν πόλιν, νὰ φεύγωμεν εἰς ἄλλην ὅτι ὁ Παῦλος
 εἶπεν τὴν μαρτυρίαν, σκευάσειεν ἑαυτὸν ἐλεύθερον καὶ
 πολίτην Ῥωμαίων. Σιωπῶ τοὺς Μακεδονίους, τοὺς ὁποί-
 ουσ ἡ Ἐκκλησία δοξάζει, ὡς ἀποδείξως πόλεμήσαντας,
 καὶ ἀντισταθέντας εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀντιόχου.
 Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἀναφέρω αὐτὰ τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια
 πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὁπόταν αὐτοὶ, μὴ θέλοντες πλέον
 νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τοὺς Κριτὰς των, ἐζήτησαν βασι-
 λέα. Διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἄλογον ταύτην ἐπι-
 θυμίαν (καὶ σημείωσαι ὅτι ἐζήτησαν βασιλέα ὁμογενῆ
 καὶ νόμιμον, ὄχι βάρβαρον καὶ ἀλλογενῆ τύαννον), ἰδοὺ
 τί λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Σαμουὴλ· « τοῦτο
 » ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως, ὃς βασιλεύσει ἐφ'
 » ὑμᾶς. Τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται, καὶ θήσεται αὐτοὺς

η ἐν ἄρμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἰππεῦσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέ-
 η χοντας τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ. Καὶ θήσει αὐτοὺς ἐαυτῷ
 η ἑκατοντάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ θερίζειν θερισμὸν
 η αὐτοῦ, καὶ τρυγᾶν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκεύη
 η πολεμικά αὐτοῦ, καὶ σκεύη ἀρμάτων αὐτοῦ. Καὶ τὰς
 η θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψοὺς, καὶ εἰς μαγει-
 η ρίσσας, καὶ εἰς πεσσοῦσας. Καὶ τοὺς ἀγροὺς ὑμῶν καὶ
 η τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιῶνας ὑμῶν τοὺς
 η ἀγαθοὺς λήψεται, καὶ δώσει τοῖς δούλοις ἑαυτοῦ.
 η Καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν
 η ἀποδεκατώσει, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ καὶ
 η τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν, καὶ τὰς
 η δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ, καὶ
 η τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ
 η ἔργα αὐτοῦ. Καὶ τὰ ποιμένα ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ
 η ὑμεῖς ἔσσεσθε αὐτῷ δούλοι. Καὶ βοήσεσθε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 η ἐκείνῃ ἐν προσώπῳ βασιλέως ὑμῶν, ὃν ἐξελέξασθε
 η ἑαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται κύριος ὑμῶν ἐν ταῖς
 η ἡμέραις ἐκείναις, ὅτι ὑμεῖς ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς βασι-
 η λέα » (Βασιλ. Α'. η'. 11 — 18.).

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγεν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ
 νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι κτίσας τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ
 αὐτεξούσιον, ἡ βουλή του ἦτον νὰ μείνῃ πάντοτε τοιοῦ-
 τος, μὴν ὑποτασσόμενος πλὴν εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους, καὶ
 ὄχι ποτὲ εἰς τὰς αὐτογνώμονας βουλήσεις τῶν ὁμοιοπα-
 θῶν του ἀνθρώπων. Ἡ δὲ Νέα Διαθήκη, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν
 θεμελιωμένη τῶν Γραικῶν Ὀρησκεία μὴπως ἐδίδαξαν
 ἄλλα περὶ ἐλευθερίας; Ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσει
 τὸ Εὐαγγέλιον, τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολάς τῶν

Ἄποστόλων, θέλει πανταχοῦ εὖρη μίαν δημοκρατικὴν ἰσονομίαν, μίαν ἐλευθερίαν φρόνιμον, περιορισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους. « Ὁ κ' ἐν Ἰουδαίῳ, οὐδὲ Ἑλλην » οὐκ ἐνὶ δούλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θή- » λυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἕξε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » (Γα- λάτ. γ'. 28.). Καὶ θέδαια, ἂν ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἦτον ἡ βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, πῶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὴν ἀρετὴν ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἦτον ἐλεύθερος; Νομίζει τυχὰ ὁ φιλότουρκος Συγ- γραφεὺς, ὅτι τὸ διὰ φόβον ἀνθρωπίνης ποινῆς πραττόμε- νον ἀγαθὸν λογίζεται σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀρετὴ; νομίζει ἀληθῶς σῶφρονα ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέχει μακρὰν ἀπὸ τὰς πόρνας, ὅχι διὰ τὴν συνείδησιν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος (Ῥωμ. ιγ'. 5.), ἀλλὰ διὰ τὴν ἄλογον ὀργὴν ἐνὸς ἀνόμου τυράννου, ὁ ὁποῖος κολάζει τὴν προνομίαν, διὰ νὰ γεμίσῃ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἀπὸ χρυσίου, καὶ ὅχι μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ σωφρονίσῃ τὴν προνομίαν.

Διδάσκουσι, ναί, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς κυρίους· ἀλλ' εἰς ποίους κυρίους; εἰς ἐκεῖνους, ὅσοι « τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις » παρέχουσι » (Κολοσσ. δ'. 1). Περὶ δὲ τῶν ἀδίκων καὶ τυραννικῶν κυρίων, ὅσοι, ὡς οἱ Τούρκοι, στοχάζονται μόνον ἑαυτοὺς ἀξίους καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμο- νίας, καὶ μεταχειρίζονται τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μὲ ἀσυγ- κρίτως περισσοτέρην ἀσπλαγχνίαν ἀφ' ὅσην δεικνύουσι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄλογα κτήνη, ὅσοι ἀνόμως καὶ χωρὶς κρίσεως ἀδικοῦσιν, ἀτιμάζουσι, σφάζουσι τοὺς ὑπηκό- ους, ὅσοι προστάττουσιν ὅ,τι κωλύει, καὶ ἀπαγορεύουσιν ὅσα συγχωρεῖ ὁ νόμος, τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος;

« Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » (Πραξ. ε'. 29). Καὶ τοῦτο ἄλλο δὲν σημαίνει πλὴν ὅτι πρέπει νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τοὺς νόμους· ἐπειδὴ οἱ νόμοι ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν ἡ ὁμόφωνος καὶ κοινὴ γνώμη ἐνὸς λαοῦ, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ λαοῦ, εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ.

Διδάσκουσι, ναί, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑπομονὴν τῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ ποίων πειρασμῶν; τῶν ἀφεύκτων, καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μήτε ἴαμα μήτε παραμυθία. Ὅταν ὁμοῦ δύναταί τις νὰ φύγῃ καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς πειράζοντας, τί μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία; « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, » ρεῦγετε εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23). Τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον λοιπὸν ἐπλήρωσαν ὅσοι Γραικοὶ μετωκίσθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, διὰ νὰ φύγωσιν ὄχι μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐυδεχόμενα καὶ μέλλοντα δεινά· ἐπειδὴ τίς ἐδύνατο νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς τρίτης ἢ πέμπτης αὐτῶν γενεᾶς δὲν ἤθελε μισανθρωπεῖν ἀπὸ τοὺς ἀσελεγεῖς Τούρκους, ἢ δὲν ἤθελε βιασθῶν νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν Μωάμεθ; Φρονιμώτεροι λοιπὸν καὶ εὐσεβέστεροι ἐφάνησαν κατὰ τοῦτο οἱ μετοικισθέντες Γραικοὶ παρὰ τὸν φιλότουρκον συγγραφέα· ὁ ὁποῖος ἀνευθριάστως σπουδάζει νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην τῶν Τούρκων, μήτε ἐντρέπεται νὰ μᾶς διδάσκῃ τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγὴν, ἤγουν νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἀδικίας, τὰς ἀρπαγὰς, τὰς ἀσελγείας, τέλος καὶ νὰ τουρκίσωμεν προτιμώτερον παρὰ νὰ φύγωμεν τὴν τυραννίαν αὐτῶν.

Ἀλλ' οἱ Γραικοὶ φρίττοντες φρίττουσι τὰς ἀκοὰς εἰς οὐκ αὐτὴν σατανικὴν διδασκαλίαν, καὶ πληροφορημένοι,

ὅτι δὲν εἶναι οὐδεμία μετοχή δικαιοσύνη καὶ ἀνομία, οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἀκούουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱεράς αὐτῶν θρησκείας, ἢ ὅποια κράζει πρὸς αὐτοὺς λέγουσα· « ἐξέλθετε ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε » (Κορινθ. Β'. ς'. 14—17.). Φεύγουσι λοιπὸν οἱ Γραικοὶ τοὺς Τούρκους δικαίως, ἐν ὧσιν δὲν δύνανται νὰ τοὺς διώξωσιν· ἀλλ' ὅταν ὁ διωγμὸς τῶν τυράννων φανῆ εὐκλως, δικαιοτέρον εἶναι τότε νὰ διώξωσι τοὺς ληστές, οἱ ὅποιοι δὲν παροικοῦσι πλὴν τοιαυτοὺς πεντήκοντα σχεδὸν χρόνους εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρὰ νὰ ἐξορισθῶσιν αὐτοὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, τὴν ὅποιαν ὑπὲρ τρεῖς χιλιάδας ἐτῶν ἤδη κατοικοῦσι.

Καὶ τόσον εἶναι δίκαιος καὶ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστος τῶν τυράννων ὁ διωγμὸς, ὥστε καὶ αὐτὴ τῶν Γραικῶν ἢ Ἐκκλησία, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καταρᾶται τὸν τύραννον, καὶ νὰ ζητῆ ἐκδίκησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, φάλλουσα μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὅποιον καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἑλλάδος ἔψαλλε· « σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἡμῶν τοῖς Βασιλεῦσι ἢ κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα ». Ἐρωτῶ τὸν ψευδώνυμον τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας συγγραφέα, τίνας εἶναι οἱ βάρβαροι οὗτοι, τοὺς ὁποίους καταρᾶται ἡ Ἐκκλησία, πλὴν οἱ Τούρκοι; Τίνας εἶναι οἱ Βασιλεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους εὐχεται νίκας κατὰ βαρβάρων, πλὴν οἱ Γραικορωμαῖοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀυτοκράτορες, πρὶν τῆς καταστροφῆς των, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, οἱ Ἀυτοκράτορες τῆς Ῥωσσίας, ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη τῆς Εὐρώπης ἡγεμονία, ἐλεήσασα τὴν ἀπαρηγόρητον τῶν Γραι-

κῶν δυστυχίαν, ἤθελε μελετήσει τὴν καταστροφὴν τοῦ τυράννου. Ἰποκρίνεται ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς φόβον, μήπως τάχα ἡ ἐλευθερία ἀνατρέψῃ τὴν ἱερὰν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν καὶ μὲ αὐτὸ φανερώναι ἀναντιρρήτως ὅτι πιστεύει πλέον τὸν Μωάμεθ παρά τὸν Χριστόν. Ἄν ἡ περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητεία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀληθής· « καὶ » πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς » (Ματθ. ις'. 18.), μὴ δὲν δύναται ὁ Χριστὸς νὰ φυλάξῃ μὲ μέσα καὶ τρόπους εἰς ἡμᾶς ἀκαταλήπτους τὴν Ἐκκλησίαν του; ἢ τάχα δὲν εὑρηκεν ἄλλο μέσον, παρά τὴν μισόχριστον τῶν Ὀθωμανῶν θρησκείαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἰδικήν του; ἄλλο μέσον νὰ σώσῃ τὰ πρόβατά του πλὴν τοῦ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου; Καὶ τίς ἤκουσέ ποτε τοιαύτην οὐκίαν βλασφημίαν; Ἐξ ἐναντίας, ἐπειδὴ τῶν Τούρκων ἡ τυραννία ἠλάττωσε κατὰ πάντας τρόπους τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀληθινῶν πιστῶν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπὶ πλέον διαμείνῃ, κινδυνεύει νὰ ἐξαλείψῃ ὀλοτελῶς τὸν χριστιανισμόν, θέλουσα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ νὰ δείξῃ τὴν προφητείαν ἀψευδῆ « καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς », ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας.

Οἰκτεῖρει ὑποκριτικῶς ὁ συγγραφεὺς τὴν γαλιηνοτάτην Ἀριστοκρατίαν τῶν Ἑνετῶν, θρηνεῖ καὶ κλαίει τὴν μεταβολὴν τῆς Ἰταλίας. Ἦτον τόσον γαλιηνὴ ἡ Ἀριστοκρατία τῶν Ἑνετῶν, ὥστε δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν, ἐκκλησίαν ἐλευθέραν ἀπὸ τὴν Παπικὴν τυραννίαν. Ἦτον τόσον γαλιηνὴ, ὥστε ἐδέχετο ἀνεξετάστως τὰς κατ' ἀλλήλων συκοφαντίας τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκό-

λαζε πολλάκις μὲ θάνατον τὰς περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων ἡσύχους συνομιλίας, καὶν ἤθελεν ἦσαν παντάπασιν ἀβλαβεῖς εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῆς σύστημα. Ἦτον τόσον γαλήνη, ὥστε ἐσυγχώρει τοὺς κατ' ἀλλήλων φόνους καὶ τὰς σφαγὰς τῶν νησιωτῶν αὐτῆς ὑπηκόων μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσοῦ. Δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀληθῶς ἄξιον θρήνου, τὸ νὰ παύσωσιν οἱ τοσοῦτοι φόνοι διὰ μέσου τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθερίας; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον, κατὰ τὸν συγγραφέα, τὸ νὰ μὴ τυραννῆται πλέον ἢ Ἰταλία ἀπὸ τοσοῦτους ἀναιδεῖς καὶ ἀπανθρώπους ἡγεμονίσκους; Δὲν εἶναι ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἄξιον (καὶ ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὄχι μόνον τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πάπα φίλος) τὸ νὰ κρημνισθῇ ὁ Μακαριώτατος Πάπας ἀπὸ τὸν θρόνον του, νὰ στερηθῶσιν οἱ ἐξοχώτατοι Καρδινάλιοι τὰς τρυφὰς των, νὰ μὴν ἔχωσι πλέον μίττε ἐρωμένας μίττε ἐρωμένους· εἰς ὀλίγα λόγια, τὸ νὰ ταπεινωθῇ ὑποκατὰ εἰς τὴν ἀνεταμάχιστον ἰσχὺν των νόμων ὁ τύφος καὶ ἡ ἀλαζονία τῆς Λυτικῆς Ἐκκλησίας; Δὲν εἶναι δακρύων ἄξιον τὸ νὰ μὴν ἔχη πλέον ἢ Ῥώμη τὴν ἐξουσίαν νὰ εὐνουχίζῃ ἀθῶα νεογέννητα βρέφη, διὰ νὰ ψάλλωσιν ἔπειτα φθάσαντα εἰς ἡλικίαν τοὺς θεῖους ὕμνους εἰς τὰς ἐκκλησίας, καθὼς ποτὲ οἱ Κορὺβαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Κυβέλης; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον τὸ νὰ παύσῃ πλέον τὸ κατὰ τῶν Γραικῶν ἄλογον μῖσος τῆς Λυτικῆς Ἐκκλησίας; τὸ νὰ θάπτωνται εἰς μνήματα, καὶ ὄχι πλέον νὰ ῥίπτωνται ὡς ἀλόγων κτηνῶν πτώματα εἰς τοὺς ἀφεδρῶνας, κατὰ πᾶσαν τὴν Παπικὴν ἐπικράτειαν, οἱ νεκροὶ τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν; Ὅλο ταῦτα τὰ πάνδεινα κακὰ, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς τυραννίας, εἰς τὴν ὁποίαν

ὡς ἀπὸ Θεοῦ συσταθεῖσαν ἐξουσίαν νὰ πειθώμεθα μᾶς συμβουλεύει: ὅλα ταῦτα κατηγορήθησαν σήμερον διὰ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαδόλου » ὀνομάζει ὁ φιλότουρκος καὶ φιλόπακος συγγραφεύς: καὶ μὲ τοιαύτας ἀντιχριστοὺς προσπαθείας ἐλπίζει νὰ ἀπατήσῃ τοὺς Γραικοὺς ὁ ἀνόητος!

Ἄφ' οὗ μὲ μαρτυρίας ἢ κολοβὰς, ἢ κακῶς ἐξηγηθείσας τῆς ἀγίας Γραφῆς ἐσπούδασε δολίως νὰ μᾶς διδάξῃ τὸ μίσος τῆς ἐλευθερίας, μετασχηματίζεται αἰφνηδῶς ἐκ θεολόγου εἰς φιλόσοφον, καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ μὲ μόνας τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία εἶναι πρᾶγμα ἀνυπόστατον. Μέχρι τούτου δὲν ἴδωμεν πλὴν τὴν κακοφροσύνην τοῦ θεολόγου· ἐντεῦθεν θέλει ἴδωμεν καὶ τὴν παντελῆ ἀφροσύνην τοῦ φιλοσόφου.

« Πλὴν, ἂς ἐξετάσωμεν λέγει καὶ ἐπιστημονικῶς » τερν τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, κ. τ. λ. » Ἐπειτα ὁ ἐπιστημονικώτατος οὗτος νοῦς προσάλλει τρία εἴδη ἐλευθερίας, τὰ ὁποῖα οὕτως ὁρίζει: « ἐλευθερία ἀληθῆς » εἶναι πρῶτον ἡ διάθεσις τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἥτις πο- » δηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ καλόν, χωρὶς » ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται » αὐτεξούσιον ». Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὦ φιλόσοφε, τὸ αὐτεξούσιον τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, δοθὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀρετὴν, οἱ Τοῦρκοι λοιπὸν, καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ τύραννοι, εἶναι πάσης ἀποστροφῆς ἄξιοι, ὡς ἀφχιροῦτες ἀπὸ τοὺς τυραννουμένους ἐκεῖνο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν· οἱ τυραννοῦμενοι λοιπὸν ἔχουσι τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα τοῦ νὰ ζητῶσι παντοίους τρόπους, διὰ

νά διαρρήξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ νά ἀπολάβωσι πάλιν τὸ πολύτιμον αὐτὸ δῶρον, τὸ αὐτεξούσιον. « Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » ἴδομεν ἀνωτέρω τὸν Ἀπόστολον Πέτρον λέγοντα εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τυραννικῶς ἐζήτουν νά τοῦ ἀφαιρέσωσι τὸ αὐτεξούσιον.

« Δεύτερον (λέγει) ἐλευθερία εἶναι τὸ νά ἡμπορῇ νά » βάλῃ εἰς πράξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποταξία ». Ἐδῶ ὁ νέος αὐτὸς φιλόσοφος ἀντιλέγει φανερά αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν, συγγέων τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν εἰς τοὺς νόμους ἀνυποταξίαν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνυποταξίαν, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἀχαλίνωτον ἐξουσίαν καὶ ἀναρχίαν, τῆς ἐλευθερίας τὸ ὄνομα εἶναι ἐπίσης ἀνάρμοστον, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τῆς δεισιδαιμονίας εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐσέβειαν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, εἰς πᾶσαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοικήσεις, ἔχει μύλιστα χροῖαν αὐτὴ ἡ νομιζομένη ἐλευθερία; εἰς τὰς ἐλευθερίας ἀπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένας δημοκρατίας, ἢ εἰς τὰς αὐτογνώμονας ἡγεμονίας καὶ τυραννίας; Ἄς μᾶς εἰπῇ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ἂν εὐρίσκειται ἢ εὐρέθη ποῦ ποτε καμμία δημοκρατία, ἀριστοκρατία, βασιλεία, ἢ καὶ τυραννία ὁποιαδήποτε ἄλλη, ὅπου ἐχύθη τοσοῦτον ἀθῶον αἷμα, ὅσον ἔχυσαν μέχρι τοῦ νῦν οἱ Γοῦρκοι, ὅπου ἐπράχθησαν τοσαῦται ἀρπαγαί, ληστεῖαι, καταδυναστεῖαι, γυναικῶν, παρθένων καὶ παιδῶν βίαι, ὅσαι πράττονται κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν τύραννον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνδράποδα, ὅσα τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου μὲ κολακείας ἢ δῶρα ἠξεύρουσι νά ἀπατῶσιν ὅπου ἐφάνη ποτὲ τοιαύτη ἀχαλίνωτος ἐξου-

σία, ὅσῃν βλέπομεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τόπους τῆς Τουρκίας.

Κατ' αὐτὸν, « λέγεται τρίτον ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῆ τι-
 » νὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, του-
 τέστι τὸ νὰ ζῆ ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε ἔλεγχον τῆς συνει-
 » δήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν ». Ἐρωτῶ πάλιν τὸν φιλόσοφον εἶναι ἄρα εὐκολώτερον εἰς τοὺς Ἰρακίους τὸ νὰ φυλάττωσι τοὺς ἱεροὺς νόμους τῆς θρησκείας των, ἀπαντῶσιν ἄρα ὀλιγώτερα κωλύματα εἰς τὸ νὰ πράττωσι τὰς θείας ἐντολάς, ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν μιᾶς τυραννίας, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα τῆς κακίας συν-
 εχέστερα, καὶ ἡ εὐκολία τοῦ νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν πολιτικὴν παιδείαν μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσίου εἶναι περισσο-
 τέρα; "Ὅσα κακὰ συκοφαντῶν ἀναιδῶς προσάπτει εἰς τὰ νεωστὶ ἐλευθερωθέντα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, εὐρίσκονται πραγματικῶς ὅλα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Εἰς αὐτὴν, καὶ ὅχι εἰς τὰς ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένας πολιτείας, βασιλεύουσι τὰ πάθη· εἰς αὐτὴν ὑπερ-
 ισχύει ἡ ἀρπαγή· εἰς αὐτὴν ὁ δυνατὸς ἐπικρατεῖ καὶ καταβάλλει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος τὸν πτωχόν, ὁ πανοῦργος τὸν ἀπλοῦν· διότι ὁ δυνατὸς, ὁ πλούσιος καὶ ὁ πανοῦργος ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ ἢ καὶ νὰ ἀπατήσῃ τὴν ἀπληστίαν τῶν τυράννων, διὰ νὰ φύγῃ τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακίας των ποινήν. "Αν κατ' ἀρχὰς τῆς νῦν πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐκυρίευσαν πρὸς μικρὸν τὰ πάθη, ἦτον καὶ αὐτὰ ἀποτέλεσμα ἐνὸς τυράννου· ὁ ὁποῖος κυβερνήσας μὲ ράβδον σιδηρᾶν εἰς δεκαοκτῶ μηνῶν διάστημα τὴν Γαλλίαν, ἔδειξε μάλιστα μὲ τοῦτο, ὅτι μόνον ἀσφαλὲς πολίτευμα εἶναι

ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον οἱ νόμοι μόνου δεσπόζουσι μὲ ἀπροσωπόληπτον ἰσότητα ἐπάνω εἰς ὅλους, καὶ ὄχι αἰ θελήσεις τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν.

Εἰς τὸ τριτοῦτον μόνον πολίτευμα ἔχει χώραν ἡ ἀληθῆς ἐλευθερία· ἡ ὁποία ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν « ἡ ἐξου- » ξία τὴν ὁποίαν ἔχει πᾶς ἓνας πολίτης νὰ πράττῃ ὅσα » οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουσι », ἤγουν νὰ πράττῃ ὄχι ὅ,τι θέλει, ἀλλ' ὅ,τι ἠθέλησε τὴν πρώτην φοράν, ὅπότεν ἠνώθη μὲ τοὺς συμπολίτας του εἰς μίαν πολιτικὴν κοι- νωνίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλο δὲν εἶναι ὁ νόμος, πλὴν « ἡ » κοινὴ θέλησις διαφόρων ἀνθρώπων συνελθόντων προσω- » πικῶς, ἢ διὰ τοποτηρητῶν, μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ συστή- » σωσι πολιτεῖαν », φανερόν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν συνηθοί- σθησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ πωληθῶσι πρὸς ἀλλήλους ἕκα- στος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, διὰ νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸ ἀδικῶσι καὶ νὰ φανερωθῶσι ἀκωλύτως ἀλλήλους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμπράξωσι μὲ τὸν φόβον τῶν ποινῶν ὅσα ἔργα ἔκριναν βλαβερὰ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὁμογνώμου πάντων θελήσεως ἔπεται, ὅτι ὁσάκις παραβαίνει τὸν νόμον ὁ κατὰ μέρος πολίτης, κο- λάζεται δικαίως, διότι πράττει ὅ,τι θέλει μόνος αὐτός, καὶ ὄχι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἠθέλησε κοινῶς μὲ τοὺς συμ- πολίτας του εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολιτικοῦ συναλλάγματος.

Μὴν ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ θεολογήσῃ κακοφρόνως, καὶ νὰ φιλοσοφήσῃ παντάπασιν ἀφρόνως, ἠθέλησεν ὁ ψευδώ- νυμος συγγραφεὺς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλιαρίου, νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καὶ ποιητής. Ἀναλαρβάνων καὶ πάλιν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ Τούρκων, μᾶς συμ- βουλεύει τὴν εἰς αὐτοὺς ἄλογον ὑποταγὴν, διὰ στίχων

μιάς νέας Μούσης τόσον γλυκείας, ὥστε παρ' ὀλίγον ἀνα-
 γινώσκων αὐτοὺς ἐνεκρώθη ἀπὸ τὴν ἡδονήν. Εἰς αὐτὸν
 προσφύεστερον ἀρμόζουσιν ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης
 περὶ τοῦ Κλεοφῶντος:

Ἐφ' οὗ
 δὴ χεῖλεσιν ἀμφιλάλοισ
 δεινὸν ἐπιβρέμεται:

Θρηκία χελιδῶν,

ἐπὶ βάρβαρον ἐζομένη πέταλον (Βατρ. σίχ. 678).

Καὶ σημειῶσαι, ὅτι εἰς τὴν Θράκην διατρίβων συνέγραψε
 τὸ θαυμαστὸν τοῦτο πόνημα ὁ θαυμαστὸς συγγραφεύς.

Διὰ τὴν μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μοναρχία, καὶ ἂν ἤθελεν
 ἦναι τυραννικὴ, εἶναι ὅμως αἰρετωτέα παρὰ τὴν Δημο-
 κρατίαν, φέρει παράδειγμα τοῖς αὐτὰς λέγων ὅτι:

« Οἱ αὐταὶ ὑποτάσσονται ἓς ἓνα καρβοκύρην », και-
 χιρὸς τὴν συλλογισθῆ ὁ εὐφραστάτος καὶ γλυκύτατος και-

Οἱ αὐταὶ ὑποτάσσονται ἓς ἓνα καρβοκύρην,
 Ἐν ὅσῳ κυβερνᾷ καλῶς τοὺς αὐτὰς καὶ τὸ πλοῖον.

Ἄλλ' ὅταν τοὺς τῆς ναυτικῆς κανόνας δὲν ἤξεύρῃ,

Ὅταν ἀτάκτως κυβερνᾷ, μεθοκοπῇ ἓς τὴν ζάλην,

Κ' ἀντὶ τοῦ τὰ τοὺς εἰσοδοὶ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα,

Τυραννικῶς αὐτὸς ζητῇ τοὺς σύμπαντας τὰ πνίξῃ,

Τότε συμφώνως ἅπαντες ἑπισθάγκωνα τὸν δένουν,

Καὶ τὸ πηδάλιον εὐθὺς δίδουν εἰς ἄλλου χεῖρας.

Σιωπῶ τὰ ἄλλα ἀνόητα παραδείγματα, ὅσα φέρει ἀπὸ
 τὰ ἄλογα ζῶα ὁ ἄλογος οὗτος ποιητής· σιωπῶ τὴν φρι-
 κτὴν βλασφημίαν, τὴν ὁποίαν ἐξερεύγεται, ὀνομάζων
 τὸν Σουλτάνον « Πρῦτανον τῶν ἀγαθῶν », τὸ ὁποῖον

ὄνομα εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀποδίδουσιν οἱ χριστιανοί· παρατρέχω μυρία ἄλλα, μὲ τὰ ὁποῖα εὐκολὸν εἶναι νὰ ἐπιστομήσῃ τις τὸν φιλότουρκον συγγραφέα: καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ φανῶ καὶ ἐγὼ μωρὸς, ὡς αὐτὸς, σπουδάζων νὰ ἀνατρέψω μὲ λόγους μικροῦς, φρονήματα τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀνάγνωσις εἶναι ἱκανὴ νὰ δείξῃ τὴν ἀλογίαν.

Σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφά,

Δύσεις ἀχρεῖος, κ' οὐ σοφὸς πεφυκέναι,

καθὼς λέγει ὁ Εὐριπίδης (Μηδ. στίχ. 298. 299.)

Ἐν μόνον ἔτι λέγω, ἔπειτα δίδω τέλος εἰς τὴν μακρὰν ταύτην ἀντίρρησην, τὴν ὁποίαν ἔγραψα περισσότερον διὰ νὰ δικαιώσω τοὺς Γραικοὺς ἐνώπιον ἐκείνων, ὅσοι τοὺς διαβάλλουσιν ὡς ἀνδράποδα, παρὰ νὰ στηλιτεύσω τὸν ἀνδραποδώδη καὶ ἀνέμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος συγγραφέα τῆς Πατριτικῆς Διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφ' οὗ ἀλλοτριτικῶς προσήρουν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ Πατριτικὴν Διαθήκην, τοὺς δύο τοῦ Ἀβραάμ υἱοὺς, τὸν Ἰσαὰκ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἐλευθέρου Σάρρας, καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς δούλης Ἀγαρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατάγονται οἱ τύραννοι τῶν Γραικῶν Ἀγαρηνοὶ, ὡσάν νὰ ἐπρόβλεπε τὴν τυραννίαν καὶ τοὺς βδελυροὺς ὑπερασπιστὰς καὶ κόλακας τῶν Τούρκων, μᾶς παραγγέλλει ῥητῶς νὰ φεύγωμεν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, νὰ μακρυνώμεθα, ὅσον εἶναι δυνατὸν, ἡμεῖς τὰ τέκνα τῆς ἐλευθέρου ἀπὸ τῶν τέκνων τῆς Ἀγαρ: « ἄρα, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, » ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρου. Ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἧ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῶ δουλείας ἐνε- » χεσθε » (Γαλάτ. δ'. 31 ἰ'. ε. 1.).

Δὲν εἶναι κἀνεὶς νομίζω, ὅστις, ἀφ' οὗ μετὰ προσοχῆς

ἐξετάσῃ ὅσα μέχρι τοῦ νῦν εἶπα, δὲν ἤθελεν ἀδιστάκτως πληροφορηθῆ, ὡς ἐγὼ, ὅτι τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἀσπονδὸς τις ἐχθρὸς τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν, φίλος πιστὸς τῶν Ὀθωμανῶν, τοῦ Πάπα, πάντων τῶν παρελθόντων, τῶν παρόντων καὶ μελλόντων τυράννων τοῦ ἀνθρωπίου γένους, καὶ ὄχι βέβαια ὁ Μακκαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ σεβάσμιον ὄνομα ψευδωνύμως ἐτόλμησε νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τὸ μωρὸν αὐτοῦ συγγραμμάτιον.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Περὶ τῆς παρούσης μετατυπώσεως.

Τὴν ἀνὰ χεῖρας Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸ πολλοῦ ἀπαντήσαντες, ἠγνοοῦμεν ὅτι εἶναι πόνημα τοῦ αἰοδίδμου Κοραῆ, μέχρις οὗ ἐσχάτως λαβόντες νέαν τινὰ ἀφορμὴν νὰ ἀναγνώσωμεν πάλιν τὸν ὑπὸ Ζ. Μαθᾶ ἐν ἔτει 1837 ἐκπονηθέντα καὶ ἐκδοθέντα ἐν Ναυπλίῳ Ἱστορικὸν Κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, εἶδομεν ἐν σελ. 266 τὴν ὑποσημείωσιν ταύτην:

« Τότε καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ αἰοδίδμος Πατριάρχης Ἀνθιμος, ὁ Ἀποστολικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἐξέδωκε καὶ Συγγραμμάτιον, ἐπιγράφας « Πατρικὴν Διδασκαλίαν », δι' ἧς συνεβούλευε τὰ κατὰ τινὰς τόπους ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατείας ἀναρρίπισθέντα πνεύματα, προτρέπων πρὸς ἡσυχίαν καὶ σωτηριώδη ἐπιμονὴν εἰς τὰ καθεστῶτα, καὶ διδασκῶν πλαγίως τὸν ἐπαπειλούμενον ὄλεθρον ἐκ τῆς ταύτης ἀκαίρου καὶ ἀπολιτεύτου, ὡς εἰς μηδεμίαν βάσιν σφριζομένης, ἐπαναστάσεως. Εἰς τοῦτο τὸ Συγγραμμάτιον τοῦ μακαρίου ἐκεῖνου Πατρὸς προσετέθη καὶ μικρὸν παραινετικὸν στιχούργημα ἀνώνυμον (ποίημα τοῦ περικλεοῦς Πρωτοφάλλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰακωβόκη, γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ καὶ χαριέστατα, καὶ συνετώτατα αὐτοῦ Ποιημάτων)· καὶ διενεμήθη τὸ Συγγραμμάτιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τυπωθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνῃ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου. Τοῦτο τὸ βιβλιάριον περιῆλθε καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αἰοδίδμου καὶ σοφοῦ Κοραῆ, καὶ παρῶξινε τὸν ζῆλον τῆς φιλογενείας ἐκεῖνου τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀληθῶς φιλοπάτριδος, καὶ θερμοῦ τῆς

ἐλευθερίας ἐραστοῦ· ὅθεν πρὸς ἀναίρεσιν ἔγραψεν ὁ σοφὸς Κοραῆς ἄλλο πονημάτιον α' Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸς τοὺς εὐρισκομένους κατὰ πᾶσαν τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν Ὀμογενεῖς ἢ ἐπιγράψας, δι' ἧς ἐκτραγῶδῶν τὰ κακὰ τῆς Τουρκικῆς τυρχνίας, ὑπεθέρμαινε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ ἐξέδωκεν ἀνωλύτως τὸ Πόνημα, συνεχδοὺς καὶ τὴν ἀναιρουμένην α' Πατρικὴν Διδασκαλίαν ἢ τοῦ Πατριάρχου (Ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἔτει Α'. τῆς ἐλευθερίας αψηγή.). »

Γινώσκουμεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ φιλόκαλος καὶ εὐπαίδευτος Ζ. Μαθᾶς δὲν εἶχεν ἄλλας πηγὰς εἰμὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου καὶ τὴν Γενικὴν τοῦ Κούμα, τὰ δὲ λοιπὰ ἤρυστο ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ καθ' ἡμᾶς διαπρέποντος ἐν λόγοις Κ. Οἰκονόμου, τότε ἐν Ναυπλίῳ διχτρίβοντος, πρὸς ὃν καὶ ὑπέβαλε τὸ χειρόγραφόν του, ἐπικαλεσάμενος τὴν ὀδύνην καὶ συνεργίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ πολυμαθὴς ἀγὼρ κατεποίησε μεταξὺ τῶν πόνημα μετὰ πλῆθος ἰδιοχειρῶν ὑποσημειώσεων καὶ εἰς τὸ κείμενον προσθηκῶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποσημείωσις φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Κ. Οἰκονόμου, ὅχι μόνον διὰ τὸ δύσκολον εἰς τὸν Ζ. Μαθᾶν νὰ ἔχη τοιαύτας λεπτομέρεις φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωλύμου στιχουργήματος, ὅπερ εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰάκωβον νὰ ἀποδώσῃ δύναται μόνος (ἴσως) ὁ Κ. Οἰκονόμος, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ εἰς τὸ Ἐρωτος ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὸν Δελφικὸν Τρίπουν καταχωρισθέντα (βλ. Οἰκονόμου Γραμματικῶν Τόμ. Α'. σελ. 299. ὑποσημ.). I.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023394

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ